

GRUDA

M E S E Č N I K
Z A K M E T S K O
P R O S V E T O

ŠTEV. 8. • AVGUST 1939 • LETO XVI.

VSEBINA

Pavel Bobnar: Poletni večer — Pripravimo se za življenje! — Vinko Kristan: Tovarišstvo — granitni steber našega gibanja — Kmetstvo vsučilišče v Zagrebu — Zmagoslavje sloge in žuljavih rok — Ivan Bratko: Kdo je lastnik slovenske zemlje? — Jubilej voditelja Hrvatov — Kongres Kristusa kralja — Jič: Baltiške države — Marija: Ali nas je premalo? — Za bodoče matere — Naši razgovori — Za kuhinjo — Naš vrt — Ivan Nemeč: Naš svet med Dravo in Donavo — Razlaga tujih besed

Mesečnik za kmetško prosveto ● Izhaja vsak mesec ● Celoletna naročnina din 25.—, posamezna številka din 3.— ● Rokopisov ne vračamo ● Vse, kar se tiče uredništva, pošiljajte na naslov: Uredništvo »Grude«, Ljubljana, Pražakova ulica 11 ● Uprava »Grude« je v Ljubljani, Pražakova ulica 11, kamor pošiljajte naročnino, oglase in reklamacije (pritožbe) ● Poštno čekovni račun »Grude« ima št. 13.440
Urednik: Ivan Kronovšek ● Izdaja Zveza kmetških fantov in deklet, oba v Ljubljani ● Tiska Tiskarna Slatnar, d. z o. z. (Vodnik in Knez), Kamnik

Uredništvo obvešča

● K. C. M. Obljubljenih prispevkov še nismo prejeli. Če še nisi, jih pošlji takoj. Pozdravljen!

● M. Š. D. L. Če imaš kaj primernega, nam pošlji. Prejšnje stvari so bile prav dobre. Bolj nam je všeč več in krajših člankov. Pozdravljena!

● A. Z. T. Prejeli. Hvala! Nekaj bomo objavili v prihodnjih številkah, ostalo bo pa bolj primerno za zimske mesece. Oglasi se še kaj!

Prošnja uprave

Cenjene naročnike, ki lahko odstopijo letošnjo februarsko (drugo) številko »Grude«, vljudno prosimo, da nam jo pošljejo, ker jo nujno potrebujemo, da bomo mogli ustreči želji novih naročnikov, ki žele imeti popolen letnik. Stroške povrnemo.

Uprava »Grude«,
Ljubljana, Pražakova ulica 11.

ŠIVALNI STROJI

s tovarniško garancijo na
ugodne mesečne obroke.
Rabljene stroje vzamemo
v račun, isti tudi po zelo
ugodnih cenah na prodaj!

NOVA TRGOVINA

Tyrševa cesta 36

(nasproti Gospodarske zveze)

Mestna HRANILNICA LJUBLJANSKA

ima vlog nad
din 400.000.000—
Lastne rezerve
din 28.650.000—

Daje
posojila na menice in vknjižbe
Za vse obveze hranilnice
jamči

MESTNA OBČINA
LJUBLJANSKA

GRUDA

MESEČNIK ZA KMETSKO PROSVETO

8.

AVGUST 1939

XVI.

Pavel Bobnar:

Poletni večer

*Večerni žar nebo zlati,
čez polje lega mrak,
neslišno žito valovi,
zapira čašo mrak ...*

*Večernica prižiga se,
prepreza gaje noč;
dim lahen k nebu dviga se
od nizkih vaških koč.*

*Vse tiho je; v dolini le
potoček žubori ...
Temno je vse; na oknu le
mi lučka zagori.*

*To luč dekle prižgalo je
na oknu kraj vasi,
in meni zasmejalo je
sto zvezd se iz noči!*

Pripravimo se za življenje!*

Od izobrazbe in prosvete je odvisen napredek vsakega naroda. V kolikor bolj je ljudstvo dovetno za prosveto v vseh panogah življenja, v toliko bolj se lahko ves narod dvigne na višjo stopnjo omike in kulture sploh.

Po vsem svetu imajo narodi najrazličnejše šole, razne ustanove in društva, ki skrbijo za izobrazbo mladine in vzgojo svojega ljudstva. Med te prosvetne ustanove

spadajo tudi kmetijske šole, ki bi morale biti pri nas na prvem mestu, da bi na ta način prodrli prosveta do zadnje vasi in do slehernega kmetijskega doma. Pomen prosvetnega dela kmetijskih šol je treba še posebej poudariti, ker te ne dvigajo samo prosvetnega nivoja mlademu kmetijskiemu rodu — ampak mu tudi kažejo pot, po kateri je edino mogoče dvigniti zaklade naše zemlje na cenen in vsestransko

ekonomičen način. Kmetijska šola torej gradi življenjsko sposobne ljudi, daje jim tisto nujno podlago, ki jo mora imeti vsak človek v borbi za obstanek in razvoj.

Kmetijska šola je tudi buditeljica kmet-ske zavesti! Vzbuja človeku ljubezen in spoštovanje do kmetskega dela, daje ponos, resničen kmetski ponos, ki nam tako zelo primanjkuje. Kar pa je najvažnejše — ta šola vzgaja samo življenjsko sposobne ljudi, ki pozneje ne blodijo okrog in ne iščejo smeri za svoje življenje, kakor se to dogaja pri mnogih drugih šolancih — ampak jasno in odločno kaže smer ukaželjnim učencem, da je v zemlji največje bogastvo, da je v zemlji največja resnica, sila in blagostanje za tistega, ki zemljo ljubi in razume!

Zaradi tega je nujno potrebno in važno, da gredo kmetski fantje v kmetijske, dekleta pa v gospodinjske šole! Spoznajmo in si priznajmo, da brez dobrega temelja hiša ne stoji dolgo, vsaka burja jo lahko podere! In prav tako je z ljudmi, ki nimajo temeljne izobrazbe. Težko se rinejo skozi življenje, ker se nanj niso pripravili in spoznavajo svoje napake potem, ko si ne morejo več pomagati.

Skrbite, fantje in dekleta, očetje in matere, da bo naša prosveta in izobrazba stala na dobrih temeljih in pojditte, fantje in dekleta, v kmetijske in gospodinjske šole. Samo tako bomo dvignili kmetsko prosveto

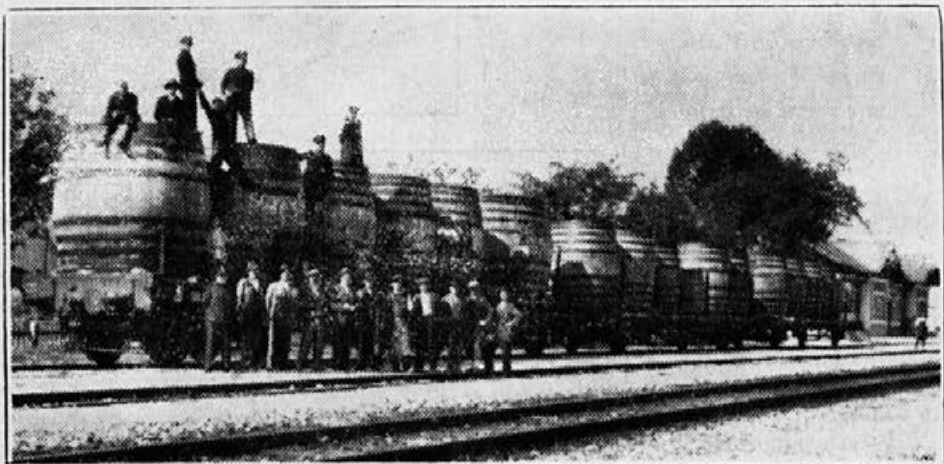
to v strokovnem oziru in se utrdili na svojih težkih položajih.

Žal, imamo še premalo kmetijskih šol; v primeri z ostalimi smo pravi reveži. Zato še milijoni kmetske mladine v naši državi ne bodo šli skozi kmetijske šole! Skrbimo zaradi tega, da napolnimo vsaj te šole, ki jih imamo in vzbudimo klic po novih šolah. Vsak večji okraj bi moral imeti svojo kmetijsko in gospodinjsko šolo; to zahtevajmo, to bodi naš cilj, da bo lahko vsako kmetsko dekle in vsak fant obiskal v svoji mladosti to vzgojevališče in si pridobil temelj izobrazbe in sposobnost za življenje.

Vemo, da je v teh časih težka odločitev, ko ni denarnih sredstev, ne dovolj delovnih moči. Če pa pomislite na važnost teh šol za vse življenje, se boste lahko odločili, čeprav je za hišo velika žrtev. Teh izdatkov in zamujenega časa vam ne bo nikdar žal, to vedo vsi slovenski absolventi in absolventinje kmetijskih in gospodinjskih šol.

Še je čas za letošnje leto. Prijavite se in nagovorite za poset vse fante in dekleta, ki imajo smisel za svojo izpopolnitev. Skrbimo, da bo nov kmetski rod v vseh ozirih usposobljen za naloge časa in razmer, ki so zajele slovensko vas.

* Vsa potrebna navodila za poset kmetijskih in gospodinjskih šol vam na zahtevo pošlje: Zveza kmetjskih fantov in deklet, Ljubljana, Pražakova ulica 11.

Podjetnost slovenskih obrtnikov — cel vlak ogromnih sodov naložen za izvoz

Tovarištvo — granitni steber našega gibanja

Ne vem, če je še katera beseda, ki bi vsebovala toliko lepote, toliko vrednosti in globine, kot jo vsebuje po svojem smislu beseda tovariš. Beseda tovariš je vzklik našega srca, je vidna izpoved naše notranje radosti, ko srečamo človeka, ki nam je po svojem značaju, po svoji zavesti, mišljenju in delu blizu in poznan. Naziv tovariš povezuje in pojasnjuje medsebojne odnose ljudi.

In morda prav zato, ker je ta beseda tako lepa, da bi jo človek najrajši uporabljal za vse ljudi in jih klical za tovariše — ker ima tovarištvo tako globok pomen, vrednost in odmev — je tako pogosto izrabljana v napačnem smislu, potvorbena in izkažena.

Kakor vsaka najlepša pesem obledi, če jo nekdo vedno in vedno poje, prav tako je s tovarištvom, če se ne uporablja pošteno in na pravem mestu, kajti beseda tovariš sama na sebi je prazna in gluha, če nima vsebine in globine, če ni prišla res samo iz srca.

Tovarištvo potrebuje iskrenega, odkritega sožitja in dela, če naj bo resnično tovarištvo, drugače je samo izmaličena, ponarejena spačenka. Če gre za tovariško sodelovanje v borbi za iste cilje, je to samoumevna dolžnost, je nujna posledica notranjega spoznanja in dognanja pri človeku, ki je borec za neko idejo iz prepričanja, radi njene vrednosti in upravičenosti. Seveda, če tovarištvo ni prežeto in

povezano z idejnim prepričanjem, potem je stvar drugačna. Tako tovarištvo je na odpoved za nedoločen čas ali pogojno tovarištvo. Takšni ljudje gledajo, da bi dobili za svoje delo, pokrito z navideznim tovarištvom, materialne koristi in še primeren delež časti in ugleda — za svoje ozko in puhlo samoljubnost.

Tovarištvo v pravem smislu pozna samo popolno iskrenost in zaupanje, odpoved in požrtvovalnost, ki je podlaga in pogoj vsakemu pozitivnemu delu za skupne cilje. Zato, tovariši, nikoli se ne zapirajte v ozkosrčno ljubosumje, v nesmiselne, samo škodljive intrige. Bodite duhovno široki, uvidevni, vedno sodobni in glejte v bodočnost, kjer je cilj tako lep in h kateremu se v naporni borbi trudi vse trpeče človeštvo. Kdor je pošten, bo priznal, da je mimo dela in borbe za blagostanje in napredek, za svobodo in pravico, za srečo človeštva, vse ostalo smešno, neresno in škodljivo.

Pravo tovarištvo, osnovano na iskrenosti, skupnem delu in polnem medsebojnem zaupanju, je granitni steber za stavbo našega kmetsko-mladinskega gibanja, radi katerega se združujejo ljudje v tovariško skupnost za dosego svojih idealov. Resnično tovarištvo je cementna vez te skupnosti in porok, da se bodo uveljavile napredne, vsemu delovnemu človeštvu koristne ideje.

Kmetsko vseučilišče v Zagrebu

XII. fantovski tečaj

V 5. številki »Grude« 1939., smo objavili članek o obstoju in delovanju Kmetskega vseučilišča v Zagrebu, ki prireja vsako leto tečaje za kmetske fante in dekleta.

Ker se prične XII. tečaj za fante že dne 15. oktobra, pozivamo vse tovariše, člane Društev kmetskih fantov in deklet, ki nameravajo posecati to šolo, da se nemudoma javijo podpisani Zvezi, ki jim bo dala vsa nadaljnja navodila. Za sprejem je glavni

pogoj starost najmanj 18 let in da bo ostal prosilec po končani šoli na kmetiji.

Stroški znašajo za ves čas (od 15. oktobra 1939. do 15. marca 1940.) samo 600.- din za popolno oskrbo. To daje možnost za šolanje tudi najrevnejšim kmetskimi fantom.

Prijave sprejema do 8. septembra t. l.

Zveza kmetskih fantov in deklet
Ljubljana, Pražakova ulica št. 11.

SLOVENSKA KMETSKA MLADINA NA DELU

Zmagoslavje sloge in žuljavih rok

Otvoritev „Doma Matije Gubca“ pri Sv. Juriju ob Ščavnici

Lepe Slovenske gorice še niso nikdar praznovala tako resnično narodnega praznika, kot je bila nedelja 30. julija pri Sv. Juriju ob Ščavnici. Ta dan je obenem zgodovinski datum kmetsko-mladinskega pokreta, ki je v nizu mogočnih svečanosti z zmagoslavno manifestacijo ob ogromni udeležbi kmetskega ljudstva proslavljala otvoritev »Doma Matije Gubca«. Društvo kmetijskih fantov in deklet pri Sv. Juriju si je — samo, brez običajnih oblastnih podpor, — toda z brezprimerno požrtvovalnostjo, zgradilo prekrasen dom vaše prosvete in kulture, ki bo vzgajal kmetijski rod za pravico in resnico in ki bo krepil kmetijsko mladino v zavesti pravične borbe ter jo vodil od zmage do zmage. Ob tolikšni požrtvovalnosti in pomembnosti njenih uspehov je prav in lepo ter samo po sebi razumljivo, da ni otvoritev »Doma Matije Gubca« ostala stvar tamošnje kmetijske mladine, temveč je spontano postala veličastna, vzajemna manifestacija vse organizirane slovenske kmetijske mladine.

Ze na predvečer praznika so pričela prihajati zastopstva posameznih Društev kmetijskih fantov in deklet, med prvimi tudi Zvezni predsednik tov. Ivan Kronovšek in njen

tajnik tov. Ivan Nemeč, drugo jutro pa so prišli ostali gostje in zastopniki raznih organizacij in tiska, med drugimi novinar in urednik »Večernika«, tov. Franc Gerželj.

Mogočen kres na prijaznem šentjurskem gričku in streljanje iz topičev je oznanjalo daleč čez mejo, da je tu zbrana zavedna slovenska mladina, ki točno vé, kaj hoče in mora brezpogojno doseči. Domača godba je v krasni noči igrala vesele in udarne poskočnice, vmes pa se je zlivala pesem deklet in fantov, ki so nestrpnno pričakovali prihodnjega dne.

V nedeljo, pred 4. uro zjutraj, je vzbudila godba k vstajenju vso šentjursko okolico in oznanjala, da se bliža veliki trenutek, ko bo trdo in žuljavo delo kronano z veliko človeško vrednoto — domom prosvete! Ob ½ 9. uri je z udarno koračnico prispela tudi godba od Male Nedelje, ki je nato priredila pred domom dobro uspeši koncert, ki je k slavnostim zbrano kmetijsko mladino in k maši došlo kmetijsko ljudstvo prijetno razvedril, nakar se je vsa mladina s prapori, strumno organizirana v četverostope, podala k sv. maši. Med tem časom je prispel zastopnik voditelja Hrvatov g. dr. Vladka Mačka, g. dr. Odič in zastopnik Seljačke Sloge iz Zagreba g. Petek.

Ob 11. uri so se pričele slovesnosti. Na slavnostno tribuno stopa predsednik domačega Društva kmetijskih fantov in deklet, tov. Ivan Satler, otvori svečanost in poda besedo slavnostnemu govorniku tov. Vladimirju Kreftu, ki po vrsti pozdravlja vse zastopnike, zlasti pa zastopnika g. dr. Mačka, g. dr. Odiča. Ljudstvo navdušeno vzklika vodji hrvatskega kmetijskega pokreta, da mora govornik nekaj časa govor prekiniti. V globoko zajetih besedah je nato tov. Kreft nadaljeval: Mi mladi borci nismo postavili tega hrama prosvete zaradi lepšega; postavili smo ga z žuljavimi rokami zato, da pokažemo vsemu svetu, kaj lahko mladi slovenski rod ustvari za veličino svojega naroda. V nas še vedno bije puntarska kri pravice in resnice, samo to iščemo in hočemo doseči

»Dom Matije Gubca« pri Sv. Juriju
ob Ščavnici — po dograditvi

in ničesar drugega. Zaradi tega tudi nosi novi dom ime našega največjega trpina in vas pozivam, da trikrat vzkliknete Matiji Gubcu: »Slava!« Med množico je mogočno zagrmelo: Slava, slava, slava! — Slava tebi, naš nesmrtni voditelj, je nadaljeval slavnostni govornik in pokazal na stavbo zmag, miru in pravice.

Vznešene besede tov. **Krefta** so bile sprejete z gromkim pritrjevanjem. Na govorniški oder stopa ob navdušenem ploskanju in vzklikanju vodji Hrvatov, dr. Mačku, g. dr. **Odič**, ki je v vznešenih besedah izročil pozdrave hrvatskega kmetkega voditelja in toplo čestital društvu na uspehu. Rekel je, da bo hrvatski kmetki pokret z vsemi silami podpiral stremljenje slovenskega kmetkega gibanja in poučaril, da so se že v zgodovinski dobi hrvatski in slovenski puntarji složno borili za osnovne človečanske pravice. Besede govornika je množica vedno prekinjala z navdušenim ploskanjem. Za dr. **Odičem** je v toplih besedah pozdravil množico predsednik ptujskega Okrožja kmetkih fantov in deklet tov. **Joško Tomažič** in poudaril, da more samo sloga, delo in odločnost mladega kmetkega rodu rešiti našo vas popolnega propada. Sledil je pozdrav predsednika ljubljanskega Okrožja kmetkih fantov in deklet tov. **Dovča**, ki je izročil najprisrčnejše pozdrave vse kmetke mladine od ljubljanske strani. Nato so pozdravili množico predsednik prekmurskega Okrožja kmetkih fantov in deklet tov. **Flišar**, predsednik mariborskega Okrožja, tov. **Novačan**, predsednik celjskega Okrožja tovariš **Ivan Ocvirk**, za njim pa zastopnik društva »Vzajemnost« g. **Lacko**, ki je tudi v krajšem govoru iznesel nekaj globokih misli.

Nato je spregovoril domačin in Zvezin tajnik tov. **Ivan Nemeč** in s svojim kratkim govorom vso množico razgibal, da je resnično izkazala svoja čustva tako iskreno, kot so bile prisrčne njegove besede. — V imenu akademske mladine je govoril g. **Drofenik** in pozelel mladini najbolj trpečega stanu lepših dni.

Na govorniški oder stopa toplo pozdravljen predsednik Zveze kmetkih fantov in deklet tov. **Ivan Kronovšek**. Njegove besede so v množici odmevale kot jeklo in vzbujale vihar pritrjevanja v znak, da je program, ki ga je razvijal, najčistejša lastnina vsake kmetke duše. »Dom Matije Gubca — je dejal med drugim — pomeni prelom s preteklostjo in začetek nove dobe. Kmetki ljudje ne bomo več hlapci, ampak svo-

Prizor iz otvoritve — pogled na del množice pri zborovanju

bodni gospodarji svoje zemlje. Dovolj je bilo tlačanstva, dovolj muk, v bodoče pa mora slovenski narod zaživeti pravo novo življenje. Prosveta mora biti res luč, ne pa vodilo v temo in mrak. To spoznanje bo za večne čase vrglo raz naših ramen breme umetno ustvarjene manjrednosti, poniževanja in dvignilo kmetko delavno ljudstvo na dostojno mesto v človeški družbi!« Tov. predsednik je žel za svoj govor navdušene ovacije, kakor jih že dolgo ni bil nihče deležen v Slovenskih goricah.

Po končanih govorih je zaigrala godba državno himno, pevski zbor Društva kmetkih fantov in deklet od Sv. Marjete ob Pesnici pa je pod vodstvom šolskega upravitelja tov. **Mirka Vaude** mogočno zapel kmetko himno »Zeleni prapor«. Obe himni je poslušalo ljudstvo molče, z globokim spoštovanjem in odkritih glav.

Predsednik društva tov. **Satler** je nato odprl dom z besedami: »Otvaram stavbo, v kateri bo slovenska kmetka mladina našla pravo luč prosvete in resnice, ki naj služi vsemu narodu kot pot k blagostanju.«

Pod vodstvom dr. **Bratka Krefta**, režiserja ljubljanskega narodnega gledališča, se prične formirati povorka, kakršne pri Svetem Juriju še nikdar niso videli. Zastavni jezdeci, grabljice in žanjice, strumni kosci — vsaka skupina je korakala po enotnem taktu po zmagoviti poti, vzklikanje mladih grl pa je mogočno odmevalo v zmagoslavno pesem mladine, ki ustvarja narodu vstajenje. Zeleni prapori in zastave so vihrale in klicale vse k sodelovanju. Pred spomenikom kralja Aleksandra Zedinitelja se je povorka s spoštovanjem ustavila in položila venec žitnega klasja, nato pa je iz vseh grl ob godbi zaorila pesem: »Hej Slovani!«

*Tovariši in tovarišice na čelu skupin
s krasnimi zelenimi prapori v povorki*

Popoldne je bila v novem kmetem domu v odlični režiji tov. **Vladimirja Krefta** podana kmetško-puntarska igra »Za staro pravdo!«, nakar se je razvila pristna kmetška zabava.

Iskrenih čestitk je bilo deležno Društvo kmetških fantov in deklet pri Sv. Juriju od mnogih strani, med drugim od organizirane hrvatske in srbske kmetške mladine in tudi vsa številna priznanja govore le eno: tako discipliniran kmetški pokret, kot ga predstavlja tako požrtvovalna mladina, ki si v času »sedmih suhih let« iz lastnih sredstev — poleg velikega kulturnega delovanja na vasi — gradi kmetške domove, ta pokret je zdrav, zmaguje in bo zmagal!

Bločice pri Cerknici

Ta majhna gorska vasica je v nedeljo dne 25. junija t. l. doživela zgodovinsko pomemben dan — »Tabor kmetške mladine« s tekmo koscev. Takoj popoldne se je pričela zbirati množica ljudstva, člani »Društva kmetških fantov in deklet« iz Grahovega in drugi prijatelji v povorko, ki je strumno odkorakala po vasi na tekmovalni prostor sredi vaškega polja. Na čelu je jezdil konjenik z državno zastavo, sledilo je vodstvo društva z zeleno društveno zastavo, nato pa kosci, grabljice in ostale skupine z domačo godbo. Prireditev in veličastna povorka je povzdignila to zapuščeno gorsko vas in jo nekako zdramila k novemu življenju.

Peket konjskih kopit na čelu povorke je navdušil vsakogar, najbolj pa stare očete in matere, ki so s solzami v očeh in prvič v življenju videli mogočno povorko in svojo zavedno mladino, polno zdravja in moči, ki

v teh nepovoljnih in čudnih časih odločno manifestira za zdrave ideale kmetškega mučenika Matije Gubca.

Krepka skupina ogorelih kmetških fantov in deklet je obkolila govorniški oder, raz katerega je številno množico iskreno pozdravil tov. **Lojze Ule** in po jedrnatem uvodnem govoru predal besedo tajniku Zveze tov. **Ivanu Nemcu**, ki je s prepričevalno besedo tolmačil smisel našega delovanja in potrebo vaše sloge. Krepko je zavrnil vse škodoželjne očitke nasprotnikov in razgalil njihovo razdiralno delo. Osnova vsega gospodarstva je kmetški človek in mi se borimo za to, da bo pravično upoštevan in za svoje težko delo pošteno plačan. Govorniku je množica enodušno pritrdjevala.

Naslov prvaka košnje ima to leto tov. **Ivan Primožič**. Vsej širni okolici, posebno pa našim vaščanom, bo ostal ta zgodovinski dan v neizbrisnem spominu!

Kmetška mladina se drami in vstaja.

Donačka gora

Veličini kmetškega dela in borbi za pravice kmetškega ljudstva je bil posvečen naš kmetški praznik, ki se je vršil v nedeljo 23. julija. Temni oblaki so nas ves dopoldan motili v naših pripravah, vendar ne premotili in popoldne se je toliko zjasnilo, da smo lahko nemoteno in dostojno manifestirali za čast in pravico kmetškega ljudstva, ki je prihitelo v velikem številu na našo slavnost. Iz vasi je krenila ob 3. uri popoldne naša mlada armada, ki so jo sestavljali: zastavonoša, žanjice, vezači, kolesarji, številna mladež in druge skupine. Med zelenim gričevjem je odmevalo vriskanje in vzklikanje kmetškemu delu, Matiji Gubcu, slogi, svobodi in vaški skupnosti.

Ko je bilo navdušenje in razpoloženje množice na višku, je otvoril predsednik društva tov. **Gobec** kmetški praznik in pozdravil vse, ki se niso zbal grozečih oblakov. Po njegovem pozdravnem govoru je povzel svoj govor delegat Zveze kmetških fantov in deklet tajnik tov. **Ivan Nemeč**, ki je odločno obrazložil pomen praznika, ne samo za kmetškega človeka, marveč za ves naš narod, katerega zemlja je prav danes v nevarnosti in je dolžnost vseh, da jo branimo do zadnje kaplje krvi. Slovenska zemlja je in mora ostati svobodna, da bo lahko živel na njej svoboden slovenski rod, ki bo znal spoštovati veličino kmetškega človeka in njegovo delo. Skozi šumeče goz-

dove so skrivnostno odmevale besede tov. **Nemca**, zlata pšenica pa je s svojim valovanjem hotela pritrčiti iz srca izhajajočim besedam. Ljudstvo je sprejelo govornikove besede, ker je čutilo, da so prišle naravnost iz srca, ki edino govori resnico in navdušenje se ni hotelo poleči.

S srpi so se sklonila brhka dekleta in zamahnila, zavedajoč se, da brez njihovih žuljev in dela ni kruha in ne življenja. Res, krasen je bil pogled na tekmovalke med zlatim klasjem pšenice, ki je obujalo vsem novo vero in upanje v življenje in končno zmago pravice. Naša manifestacija, ki je bila posvečena slovenski vasi in veličini kmetijskih žuljev, je utrdila v nas kmetijsko misel, da je ne izruje iz nas noben vihar. Hočemo biti zvesti borci pod zelenim praporom, ki zmagoslavno plapolata po vsej Sloveniji.

Duple

S sodelovanjem šmarogorskega Okraja kmetijskih fantov in deklet je priredilo tukajšnje Društvo kmetijskih fantov in deklet v nedeljo 23. julija velik kmetijski praznik s tekmo žanjic. Kljub slabemu vremenu, ki ni bilo za ljudstvo nič kaj vabeče, ker so grozili oblaki z dežjem, se je zbrala popoldne v naši prijazni vasi velika množica kmetijskega ljudstva, ki je nestrpnost pričakovala tekme. Kmalu po 3. uri smo se zbrali in uvrstili v krasno povorko, ki je bila odsev našega zdravja, borbenosti in hotenja za lepšo in srečnejšo bodočnost slovenske vasi. Na čelu povorke je jezdil krepak konjenik z zeleno zastavo; njemu je sledila godba. Za njo smo korakali kmetijski fantje in dekleta, ki smo vriskali, peli in vzklikali vaški slogi, kmetijski skupnosti, kmetijski časti in pravici, da je bilo veselje gledati in nazdravljati naši korakajoči armadi, ki se bori za pravico in svobodo delovnega človeka.

Na govorniški oder je stopil predsednik tov. **Ciril Štular**. Ko se je umirila tisočglava množica, je otvoril kmetijsko mladinsko zborovanje, pozdravil vse goste in prijatelje kmetijske mladine. Za njim je govoril delegat ljubljanskega Okrožja kmetijskih fantov in deklet tov. **Vinko Kristan**, ki je v svojem odločnem govoru prikazal dolgoletno borbo kmetijske mladine proti onim, ki so ji ustvarili malike, v katere naj bi slepo verovala.

Nato je govoril predsednik Zveze kmetijskih fantov in deklet tov. **Ivan Kronovšek**, ki je v vznešenih besedah, ki so bile deležne živahnega pritrdjevanja od vse množice, prikazal, kako se bo kmetijsko ljudstvo

otreslo vseh, ki mu pijejo kri. Zato se mora vsa kmetijska mladina združiti in organizirati v Društvih kmetijskih fantov in deklet, kjer je edino njeno mesto, da se usposobi za borbo in naloge, ki jo čakajo v bodočnosti. Priboriti mora kmetijskemu delu potrebno čast in veljavo ter onemogočiti vse tiste, ki živijo na račun kmetijskih žuljev in delovnega človeka sploh.

Pričela se je tekma, v kateri je zamahnilo s svojimi rokami 12 deklet, da požanje sadike svojega dela z bridko zavestjo, da prav njim manjka največ belega kruha, čeprav ga pridelujejo. Hitro so končale brhka dekleta, njiva je bila požeta. Ob zvokih godbe se je pričela prijetna zabava, da smo vsaj za hip pozabili na vse svoje težave in skrbi — Ponosno in z zavestjo, da se bori mo za pravico in svobodo naše vasi, smo zaključili kmetijski praznik, ki je bil živ dokaz vsem, da je kmetijska mladina tu in da e treba z rje računati.

Murska sobota

Velika manifestacija Okrožja kmetijskih fantov in deklet v Murski Soboti

Kmetijska mladina v Prekmurju je imela svoj praznik dela v nedeljo, dne 6. avgusta t. l. in tako mogočno manifestirala privrženost k slovenski zemlji in svobodni državi Jugoslaviji, da je globoko odjeknilo in vseh prekmurskih vseh. Takšnega praznika slovensko Prekmurje še ni doživelo, niti videlo, kaj vse zmore mladi rod v borbi za prepodob slovenskega kmetijskega človeka.

Že okrog 8. ure zjutraj začenejajo prihajati kosci, grabljice in konjeniki na železniško postajo v Murski Soboti, da pričakajo goste in da skupno odkorakajo na tekmovališče.

Polaganje žitnega venca pred spomenik kralja Zedinitelja, ki je obkrožen s številnimi zelenimi prapori

Točno ob 8.55 je prispel vlak iz Ljutome-
ra, s katerim sta prispela tajnik Zveze kmet-
skih fantov in deklet tov. Ivan Nemeč in
predsednik ptujskega Okrožja kmet-
skih fantov in deklet tov. Joško Tomažič. Prispeli
so tudi tovariši kosci-tekmovalci, na peronu
pa je godba zaigrala našo himno »Zeleni
prapor«.

Takoj na to se je pred postajo formirala
povorka konjenikov, koscev, grabljic, kole-
sarjev, vmes pa so vihrali zeleni prapori in
oznanjali slovenski vasi boljšo bodočnost.
Pod vodstvom tovariša Titana in tovariša
Kovača je povorka krenila skozi Mursko
Soboto. Domača godba je krepko udarjala
poskočne koračnice, fantje in dekleta pa so
vzklikali svoji zemlji, državi, kralju, Matiji
Gubcu, Stambolijskemu in Štefanu Radiću.
Ko je povorka zavila mimo »Delavskega do-
ma«, je vsa množica vriskala kakor iz enega
grla, da je prekmurska zemlja za večne čase
združena z ostalo slovensko zemljo v mo-
gočni državi Jugoslaviji. Takšne povorke
Murska Sobota še ni imela priliko videti,
niti slišati ponosnih vzklikov svobodoljub-
nega kmetkega ljudstva.

Ob ½ 10. uri se je zbrala povorka in mno-
žica ljudstva pred slavnostno tribuno, na
kateri so se zbrali vsi predstavniki organi-
zirane prekmurske kmetke mladine. Pred-
sednik Okrožja kmet-
skih fantov in deklet
v Murski Soboti tov. Rudi Titan je otvoril
dopoldansko zborovanje in podal besedo
Zvezinemu delegatu, tajniku tov. Ivanu
Nemcu. Govornik je v krajšem govoru očr-
tal pomen praznika, ki ga proslavlja prebu-
jajoča se prekmurska kmetka mladina. Z
vso odločnostjo je poudaril, da je danes
zgodovinski dan Prekmurja, ko bodo kosci
pokosili s travo vred tudi staro življenje, da
bo lahko pognala nova trava in se pričelo
novo življenje slovenskega Prekmurja. Mno-

žica je govornika nagradila s toplimi ova-
cijami. Tov. Titan je nato sporočil zbrani
množici, da je dopoldanski program končan
in se popoldne nadaljuje s tekmo koscev in
mladinskim zborovanjem.

Točno ob 3. uri popoldne se je pričelo
pred dvatisoč glavo množico kmet-
sko-mladinsko zborovanje. Na slavnostni tribuni so
bili tajnik Zveze kmet-
skih fantov in deklet
tov. Ivan Nemeč, predsednik Okrožja kmet-
skih fantov in deklet tov. Rudi Titan, član
Zvezinega odbora tov. Ernest Titan, pred-
sednik ptujskega Okrožja tov. Joško To-
mažič, odv. konc. tov. Kovač, predsedniki
Društev kmet-
skih fantov in deklet iz Pe-
trovcev, Adrijancev in Šulincev, zastopnik
prekmurskih akademikov in zastopnik prek-
murskih učiteljev.

Prvi je spregovoril in pozdravil množico
predsednik Okrožja tov. Rudi Titan. V svo-
jem govoru je odločno poudaril, da je kmet-
ska mladina v Prekmurju krepko stopila na
novo pot, ki vodi k rešitvi vsega slovenske-
ga naroda. Dolgo vrsto let je naš človek slu-
žil samo tujim koristim, slovensko Prek-
murje pa je bila molzna krava za vse tiste,
ki so narod samo izkoriščali. Po krepkih be-
sedah predsednika Okrožja, je spregovoril
tovariš Joško Tomažič v imenu ptujskega
Okrožja kmet-
skih fantov in deklet. V pro-
gramatično sestavljenem govoru je tov. To-
mažič podrobno obrazložil borbo in cilje
kmetke mladine, ki kljub težavam odločno
stopa po določeni poti do končne zmage.
Zmaga mladega rodu ne pomeni samo lepše
bodočnosti kmetkega, ampak vsega ljud-
stva, ki je voljno delati. Za lepim govorom
tov. Tomažiča je pozdravil v jedrnatih be-
sedah mladino in njeno delo zastopnik prek-
murskih akademikov, nato pa zastopnik
prekmurskega učiteljstva, ki je rekel, da bo
učiteljstvo z vsemi silami podprlo edino
pravo pot mladega kmetkega rodu. Prisrč-
no so še nato pozdravili množico pred-
sedniki Društev kmet-
skih fantov in deklet to-
variši Ballek, Flisar in drugi. Kot zadnji je
spregovoril tajnik Zveze tov. Ivan Nemeč
in v svojem globoko zasnovanem govoru
tolmačil množici evangelijske organizirane
kmetke mladine. Posebno odločno je po-
udaril, da mora ostati slovenska prekmur-
ska zemlja za večne čase naša — slovenska,
saj jo brani duh mladega rodu, ki bo znal
streti tudi največje sovražnikove topove.
Med drugim se je tudi spomnil sinov v
Franciji, Nemčiji in drugod po svetu! Za-
kaj vendar prodajamo svojo kri tujcem, je
vzkliknil! Zakaj se naši krvavi žulji dajejo
tujcu za grenak kruh, ko bi bilo lahko do-

*Nepregledna povorka se vrača od polaga-
nja venca — za članicami koraka domača
godba na pihala*

ma dovolj dela in dovolj jela! Vse te stvari mora mlada in borbena mladina popraviti in ustvariti vsem delavoljnim ljudem dostojno življenje v lastni domovini. Spoštujte in cenite to trdo delo, dajte mu dolžno priznanje! Vi, fantje in dekleta, pa bodite ponosni nanj. Spoštujte tudi svoj jezik, ker kdor materine besede ne spoštuje, ni vreden, da ga nosi slovenska zemlja in velika Jugoslavija od Triglava do Črnega morja.

Ob zaključku je množica govornika viharo pozdravila, takoj nato pa je sledila zelo uspešna tekma koscev za prvaka obeh Okrožij. Ljudstvo se je kar trlo okrog tekmovalcev, da bi boljše videlo potek tekme. Po tekmi je sledila kmetska veselica, toda zaradi pomanjkanja prostora je moralo oditi polovico ljudi domov. — Po tej poti naprej do resničnega in popolnega preporoda prekmurske vasi!

Trnava

Prejšnji mesec je preminul na kliniki v Zagrebu tov. **Janko Žilnik** iz Trnave v Savinjski dolini. Dolgotrajna in težka bolezen ga je strla v najlepših letih fantovskega življenja. Vsi, ki smo ga poznali in z njim sodelovali, nas je vest o njegovi smrti močno presunila. Pokojnik je bil funkcionar Društva kmetijskih fantov in deklet v Orli vasi, mirnega in lepega značaja, zaveden tovariš in agilen sodelavec pri naši organizaciji. Z

največjim razumevanjem je pomagal pri širjenju izobrazbe na vasi in vedno je odločno zagovarjal idejo kmetijsko-mladinskega gibanja, ki naj prinese našemu zastopljenemu človeku pripadajočo čast in enakopravnost.

Počivaj nepozabni tovariš v bratski hrvaški zemlji, mi pa te bomo ohranili za vedno v lepem spominu! Vsem preostalim pa izrekamo naše iskreno sožalje!

Ivan Bratko:

Kdo je lastnik slovenske zemlje?*

I.

Albin Prepeluh je, izražajoč težnje slovenskih agrarnih interesentov, mnogo govoril o našem »velikem socialnem problemu«.

* Naš sodruženik, znani gospodarski strokovnjak, akademik tov. Ivan Bratko, je napisal v znanstveni reviji »Tehnika in gospodarstvo« razpravo: »Nekmetijska in tuja posest v Sloveniji«.

Ker je za naše čitatelje in za vse kmetijsko ljudstvo silno važno in potrebno, da vedo, kdo je lastnik slovenske zemlje, kaj je agrarna reforma in da poznajo te stvari z vsemi odnosi in političnimi borbami, prinašamo tudi mi razpravo v nekoliko spremenjeni obliki. Prepričani smo, da bodo s tem dobili naši čitatelji potreben vpogled v to važno socialno in narodno vprašanje, od katerega pravilne rešitve zavisi izseljevanje naših ljudi v tujino, pomanjkanje zemlje in kruha in razvoj slovenskega naroda.

Uredništvo.

mu« — o agrarni reformi. Hiperpopulacija in beda na vasi bi z resnično rešitvijo tega problema izgubili na ostrini. Gospodarska kriza je agrarno reformo zopet postavila na dnevni red naših socialno političnih zahtev. Nekmetijska zemlja naj pride v kmetijske roke. Mednarodna politična kriza pa daje težnji po likvidaciji nekmetijske posesti poseben narodnoobrambni značaj. Z likvidacijo veleposesti, ki je večinoma v tujih rokah, bo odstranjen vzvod asimilacijskih stremeljenj s severa. Dva procesa sta v letih krize značilna za naše posestne razmere: prvič utrjevanje fevdalne veleposesti in veleposesti sploh, drugič prehajanje kmetijske male posesti v nekmetijske kapitalistične roke. Poznanje teh procesov in proučitev njihovih vzrokov je pogoj njih preusmeritve.

V slovenskih deželah (po stari avstrijski upravni razdelitvi) je bilo zemljiških veleposestev z nad 100 ha (v odstotkih):

D e ž e l a	V % vseh obratov	V odstotkih celotne površine						
		njiv	vino- gradov	travni- kov	pašni- kov	planin	gozdov	Skupaj
Kranjska	0·44	2·11	1·6	4·21	20·75	84·5	33·45	22·30
Koroška	3·2	12·5	54·7	14·4	37·4	61·5	46·4	41·0
Štajerska	1·04	6·9	3·8	11·2	27·6	81·2	41·7	32·6
Goriška	0·26	3·1	3·1	1·6	1·6	52·6	36·4	18·6
Istra	0·47	2·8	1·7	3·98	32·6	—	24·2	20·5

Še l. 1902. sta bili $\frac{1}{5}$ — $\frac{2}{5}$ celotne deželne površine v rokah veleposestnikov. Največji del veleposestev je na Koroškem in Štajerskem, kjer so tudi ostanki fevdalnih delovnih odnosov najbolj zakoreninjani (viničarji, huberji itd.). Po vrstah kulture odpade največji del na gozdove (24.2—46.4 % celotne gozdne površine). Odstotek pašnikov in planin je nekoliko previsok, ker so v njem vsebovane tudi planinske in pašniške srenje, ki so v nekaterih predelih važno dopolnilo za pašo zlasti pri trdnih in srednjih kmetijah. Odstotek vinogradov pa je v tej preglednici gotovo prenizek. Kajti vinograd, kot zelo intenzivno in često edino kulturo, moramo prišteti med veleposestva, četudi obsega mnogo manj kot 100 ha. O tem bo govora še pozneje.

Po l. 1918. se je odstotek veleposesti v deželah, ki so pripadle Jugoslaviji, povečal. Goriška in Istra, kjer je bila veleposest najslabše zastopana, sta pripadli Italiji. Del Štajerske (Spodnja Štajerska) in Koroške (700 km²), ki je pripadel Jugoslaviji, je imel isti odstotek veleposesti kot celotna bivša dežela. Bivša Kranjska je skoraj v celoti (razen 1200 km²) pripadla novi državi. Poleg tega pa je pripadlo novi državi še Prekmurje, kjer so bili fevdalni zemljiški odnosi do l. 1918. prevladujoči. V Prekmurju je tvorila največji odstotek veleposestniške zemlje »ob-

delovalna zemlja«, ne gozdovi. 11 veleposestnikov je imelo 20.677 ha, od tega je bilo 52.1 % obdelovalne zemlje in le — 37.5 % gozdov. Ostanek 10.4 % je odpadel na najslabšo zemljo, močvirja itd.

Vpogled v značaj veleposestev v jugoslovanskem delu Slovenije nam dajo popisi veleposestev, ki naj bi po uredbi iz leta 1919. prišla pod agrarno reformo. V tem primeru so bila všteta med veleposestva tista, ki imajo nad 75 ha obdelovalne zemlje ali pa 200 ha površine vobče. Po podatkih Frana Erjavca je bilo takih veleposestev 222, po Prepeluhu 203, po Šapli, šefu agrarno pravnega odseka v Ljubljani, 208. Albin Prepeluh jih je v svoji »Agrarni reformi« imenoma naštel 200. Ta veleposestva lahko razdelimo na štiri skupine: fevdalna veleposestva, cerkvena veleposestva, kapitalistična veleposestva in velike kmetije.

Fevdalna veleposestva so lastnina potomcev nekdanjega plemstva. Ohranila so se predvsem v gozdnih veleposestvih. Značaj teh gozdov terja velike, enotno upravljane ekonomije, ki so se formirale že v srednjem veku in se ohranile do danes. Prav ta ekonomski značaj gozdov je dolgo časa omogočal veleposestnikom, da niso prišli pod agrarno reformo. Tudi v novi državi so bili gozdovi izvzeti iz agrarne reforme vse do likvidacije agrarne reforme l. 1931. Največja veleposestva te vrste so imeli: knez Auersperg Karel s Kočevskega (23.503 ha), dr. Attems iz Slovenske Bistrice (6529 ha), Thurn Vincenc (6704 ha) in Thurn Douglas (4952 ha), oba s slovenskega dela Koroške, Windischgrätz Hugo (9443 ha) iz Oplotnice in

1 ha (hektar) = 10.000 m² (m² = znak za kvadratni meter; to je površina, ki je 1 meter dolga in 1 meter široka).

1 oral (joh) = 5.750 m², ali 3 orale je nekaj manj kot 2 ha.

drugi. Poleg gozdnih fevdalnih veleposestev so bila v Prekmurju prostrana fevdalna veleposestva obdelovalne zemlje. Tako je podedoval Nik. Esterhazy 4978 hektarjev obdelovalne zemlje, grofica Zichy Marija 2965 ha, itd. S tem seveda ni rečeno, da so bili fevdalni veleposestniki izven Prekmurja brez obdelovalne zemlje. Grof Herberstein iz Ptuja je posedoval 775 ha obdelovalne zemlje. Prav tako so posedovali prekmurški zemljiški gospodje velike gozdne komplekse, ki so v Prekmurju spričo pomanjkanja lesa zelo važni za domačo porabo. Zgoraj omenjeni Esterhazy je posedoval 3776 ha gozdov. Že imena fevdalnih veleposestnikov pričajo, da so ti tuje narodnosti in po večini tujega državljanstva, potomci nemških in madžarskih plemiških rodbin. Dogodili so se sicer primeri, da je dal nemški grof (At-

tems) svoje otroke v slovenske šole, jih vpisal v Sokola itd., vendar so bili pri tem merodajni razlogi osebnostne politike.

Cerkvena veleposestva. Pretežni del cerkvene veleposesti je v gozdovih. Tako ima verski zaklad v radovljiškem okraju 16 tisoč 833 ha in v krškem okraju 1375 ha gozdov. Poleg tega je v posesti obeh škofij 7613 ha gozdov. Samostan kartuzijancev v Pleterjih poseduje 1112 ha gozdov. Obdelovalne zemlje pride največ na verski zaklad v Kostanjevici (516 ha), na nemški viteški red v Veliki Nedelji (300 hektarjev), na ljubljansko škofijo (293 hektarjev) in na samostan benediktincev (323 ha). Celotna zemljiška posest cerkvenih veleposestev znaša okrog 37.000 ha. Všteta so le veleposestva z nad 180 ha celokupne površine. Naslednja preglednica nudi podrobno sliko.

V e l e p o s e s t n i k	Ima obdelovalne zemlje	Ima gozdov	Ima ostale zemlje	Skupaj
	v hektarjih			
Ljubljanska škofija	293·36	6.604·91	5.173·36	12.071·63
Mariborska škofija	165·17	96·93	35·15	297·24
Samostan cistercijancev (Stična)	81·52	149·98	10·21	241·71
Samostan kartuzijancev (Pleterje)	209·78	1.112·03	23·27	1.360·07
Samostan Sv. Lambrechta	123·13	47·61	15·01	185·75
Samostan Sv. Pavla	171·67	176·79	29·64	378·10
Samostan trapistov	123·37	233·29	28·04	384·65
Samostan Admont (benediktinci)	322·99	132·27	42·96	497·35
Samostan minoritov (Ptuj)	100·53	257·75	24·83	401·11
Magdalenski samostan	66·36	334·96	8·54	409·86
Nemški viteški red (Velika Nedelja)	300·52	834·35	84·00	1.218·88
Viteška Komenda križevniškega reda	20·71	402·43	38·82	461·96
Žup. nadarb. (Stari grad)	45·68	324·58	4·35	374·71
Verski zaklad (Kostanjevica)	516·99	1.366·49	16·76	1.900·19
Verski zaklad (Radovljica)	—	16.832·71	—	16.832·71
Skupaj hektarjev	2541·78	28.907·08	5.534·94	37.015·92

Kapitalistična veleposestva. Pod »kapitalističnimi« veleposestvi ne razumemo načina obdelovanja, kajti ta je z izjemo nekaterih ostankov fevdalnih delovnih odnosov povsod kapitalističen. Pod gornjo oznako razumevamo tista veleposestva, ki so si jih lastniki pridobili z nakupom na osnovi svobodnega prometa z zemljo, v

nasprotju s fevdalnimi v srednjem veku priljubljenimi veleposestvi. Sem spadajo posestva raznih industrijskih podjetij, bank, veletrgovcev in slično. Zanimivo je, da so v tej kategoriji najmočnejše zastopana prav največja industrijska podjetja v Sloveniji, kar lepo kaže naslednja preglednica:

Veleposestnik	Ima obdelovalne zemlje	Ima gozdov	Ima ostale zemlje	Skupaj
	v hektarjih			
Trboveljska premogokopna družba	247·12	1.322·21	658·57	2.227·90
Kranjska industrijska družba	97·22	1.218·01	172·58	1.487·81
The Central Ltd. (Crna)	181·44	750·24	324·60	1.256·29
Hrvatska eksportna banka (Zagreb)	101·34	3.473·06	21·55	3.595·95
Štajerska hranilnica	129·14	57·00	35·01	221·16
Združene papirnice, Vevče	25·46	523·80	20·17	569·44
Lenarčič Milan (Hudi kot)	66·54	1.158·17	35·67	1.260·38
Dolenc Franc st. (Škofja Loka)	51·04	1.306·36	338·33	1.695·33
Lenarčič Josip (Verd)	118·51	504·35	67·72	693·58

V preglednici je le nekaj značilnih primerov. V tej kategoriji že srečujemo slovenska imena, bodisi da so zastopana v posameznih podjetjih, bodisi da gre za samostojne veleposestnike.

Velike kmetije. V zadnjo kategorijo veleposestev štejemo velike kmetije, ki jih srečujemo v alpskih predelih. Karakteristično za to skupino gospodarstev je, da njihovi gospodarji ostanejo na kmetiji, jo upravljajo in pomagajo z družinskimi člani pri delu. Imena veleposestnikov kot Povšnarji, Polajnarji itd. spadajo v to skupino. Njihova posestva obsegajo večinoma planinske pašnike in gozdove, zemlje za obdelovanje imajo razmeroma manj. Prepeluh ima v svojem seznamu 200 ve-

leposestniških rodbin precejšnje število velikih kmetij.

Prepeluhov seznam 200 veleposestniških rodbin ni povsem točen in popoln. Popolno točnost je ob naši slabi statistični službi sploh težko doseči. Poleg tega niso v njegovem seznamu vsi veleposestniki, ki so po prvih uredbah o agrarni reformi prišli zanje v posev. Pač pa jih je nekaj, ki pod agrarno reformo ne bi prišli tudi po prvotni uredbi, ker niso imeli niti 75 hektarjev poljedelske zemlje, niti 200 ha celokupne površine. Točen seznam vseh veleposestev bi bilo treba šele izdelati.

Po diferenciranem prikazu veleposesti iz l. 1919. je torej celotna slika o stanju te veleposesti po vrstah kulture in po pokrajinah naslednja:

O z e m l j e	Število veleposestev	Površina teh velepos. v ha	Od te površine je v ha			
			obd. zemlje	pašnikov	gozdov	ostalega sveta
Ljubljanska oblast	86	90.150·92	7.360·5	2.798·9	72.312·8	7.678·6
Mariborska oblast (brez Prekmurja)	125	90.628·49	12.265·0	8.186·9	64.498·4	5.678·0
Prekmurje	11	20.695·69	10.790·6	1.113·9	7.815·9	975·2
Skupaj	222	201.475·10	30.416·2	12.099·8	144.627·0	14.332·0

Od celokupne površine Slovenije 1 milijon 620.000 ha je odpadlo 201.475 ha na 222 veleposestev, to je 12.43 % ali $\frac{1}{8}$ celokupne površine. Od te osmine odpade 71.1 % na gozdove, iz česar se vidi pretežno gozdni karakter veleposestev. (V Sloveniji odpade na gozdove 42.5 % celokupne površine). Zlasti velja to za ljubljansko in mariborsko oblast brez Prekmurja, kjer znaša delež gozdov 76 %. Na

teh 201.475 ha veleposestniške površine odpadejo brez dvoma najbolj rodovitne njive, vinogradi in gozdovi, kar pomeni teh kompleksov za naše narodno gospodarstvo le še poveča.

Po narodnosti jih je bilo od 202 veleposestnikov 109 »tujerodnih državljanov« in 93 Jugoslovanov. (Za preostale ni pravih podatkov.)

(Dalje prihodnjč)

Jubilej voditelja Hrvatov

Jubileji pomembnih narodnih mož in delavcev so vedno redkejši. Kajti le malo je javnih delavcev, zlasti političnih, ki bi se dvignili preko svoje ozke poti, ki jim jo je začrtalo življenje. Navadno ostajajo na mestu, kamor jih je privedlo naključje in morda še trenutna potreba. Da bi se dvignili nad povprečje in postali za narod pomembnejši, ga združili v eno samo celoto in skupnost, ki je merilo narodne moči, ne, tega ne dosežejo. Med tiste, ki so se s svojo voljo, delom, sposobnostjo in razumom dvignili preko teh običajnih politikov in javnih delavcev, moramo prišteti dr. Vladka Mačka, od vseh priznanega voditelja hrvatskega naroda. 16. julija je poteklo 60 let, odkar mu je prvič stekla zibelka.

Živeti 60 let, delati in se boriti celih 40 let, je za posameznika že dolga doba; dr. Maček jo ima in danes lahko s ponosom gleda na njo z zavestjo, da je dal hrvatskemu narodu, iz katerega je izšel, vse svoje vrednote, ki ga dvigajo in izpolnjujejo nad ostalimi hrvatskimi politiki.

Po smrti Stjepana Radića je postal po njegovi želji in volji voditelj Hrvatske seljačke stranke (HSS), ki je zbrala pod svojim okriljem vse hrvatske kmete. Doktor Maček je bil med njenimi ustanovitelji in ves čas član njenega predsedstva. Dobro

je poznal življenje, delo in borbo svojega voditelja in zato je razumljivo, da mu je Radić ob svoji smrti izročil nasledstvo v trdni veri, da bo vodil hrvatski narod, ki se je združil pod njegovim vodstvom v

enotno narodno gibanje. Že celih deset let je vodstvo v njegovih rokah, kronano z velikimi uspehi.

Kot človek, politik in voditelj dobro ve, da je potrebno za vsako politično delo, ki naj bo trajno, močno ljudsko gibanje. Dr. Maček ga je ustvaril in posvetil vse svoje sile hrvatskemu narodnemu gibanju. Zavedajoč se, da mora biti narodni voditelj demokrat, je naslonil vse svoje delovanje, borbo in ideologijo na načela demokracije, ki edina more dati hrvatskemu narodu tiste svoboščine, za katere se bori v Jugoslaviji že celih 20 let. Njegova borba za pravično ureditev Jugoslavije, ki bo priznavala vsem trem narodom enake pravice, da se bodo lahko zadovoljivo in nemoteno razvijali. Zvest demokratskim načelom, se pred vsemi važnejšimi odločitvami posvetuje z vsem narodom, ki je edino upravičen, da odloča o svoji usodi. S tem, da je združil na demokratskih načelih ves hrvatski narod, je postal prvi in edini slovanski politik, ki je dosegel svoj organizatorični smoter.

Zvest socialni misli bratov Radićev, je vedno skrbel, da se je socialno in gospodarsko delo hrvatskega narodnega gibanja opiralo na najšibkejše sloje. Njegove mu prizadevanju se morajo zahvaliti hrvatski kmetje, da je Gospodarska Sloga,

gospodarska organizacija Hrvatske seljačke stranke, postala najmočnejša opora v njihovih prizadevanjih po gospodarski neodvisnosti.

Po 60 letih svojega življenja je dr. Maček čil, veder in zdrav ter pripravljen zrtvovati za hrvatski narod, ki mu je zaupal vodstvo, največje žrtve. Reševanje hrvatskega vprašanja in bližajoči se sporazum, ki naj zadovolji hrvatski narod, da bo videl v Jugoslaviji res lastno državo, je njegov ugled, moč in veljavo samo dvignilo. Toda ne samo doma, marveč daleč izven mej naše domovine. Demokratska Jugoslavija je spoznala njegov veliki pomen in široko obzorje, ki je najboljšje jamstvo, da bo Hrvatom in vsej Jugoslaviji zasijalo sonce lepše bodočnosti,

Vsem, ki žele dr. Vladku Mačku ob njegovi šestdesetletnici največ sreče v njegovi borbi za načela, ki jih je osvojil ves hrvatski narod in ki naj prinesejo Jugoslaviji dobo novega in srečnejšega razvoja, se v imenu organizirane slovenske kmetске mladine iz vsega srca pridružujemo tudi mi, z željo, da bo njegova življenjska pot in borba v nadaljnjih desetletjih še uspešnejša od sedanje. Hrvatskemu narodu pa naj zasijejo pod njegovim vodstvom lepši dnevi v naši skupni domovini!

Kongres Kristusa kralja

Katoliška cerkev prireja za utrditev in poživitev krščanske misli razne kongrese, ki imajo mednarodni značaj. Tak kongres je bil tudi VI. mednarodni kongres Kristusa Kralja, ki se je vršil od 25. do 30. julija t. l. v Ljubljani. Na kongresu je bilo zastopanih po raznih cerkvenih predstavnikih 20 narodov, med drugimi tudi kitajski, ki ga je zastopal škof Čeng. Na kongres je poslal svojega zastopnika tudi papež v osebi poljskega primasa, kardinala Avgusta Hlonda. Ob priliki kongresa so se vršila razna predavanja katoliških znanstvenikov, ki so poudarjali veliko potrebo verske poživite in protikomunistične borbe. Prirejena je bila tudi posebna španska razstava, da so slovenski verniki lahko spoznali grozote španske držav-

ljanske vojne, ki je zahtevala tisoče in tisoče nedolžnih žrtev, kmetov in delavcev. Razstava je dosegla svojstven uspeh in je značilna, da jo je posetilo veliko gostov, ki so prišli na kongres, iz raznih držav.

Na kongresu je bil najštevilnejše zastopan kmetски stan. V soboto, pred glavnim dnevom kongresa, so bili Ljubljanci priča, kako so prihajale iz podeželja — kljub vročini in utrujenosti — številne množice ljudstva. Če upoštevamo, da so mnogi z največjimi težavami zbrali potreben denar, moramo priznati veliko vernost našega kmetskega ljudstva, ki še vedno, čeprav pogosto razočarano, veruje v veličino Kristusovega nauka, ki so ga žal le premnogi pozabili ali pa ga tolmačijo po svojih osebnih interesih. Ti ljudje, ki

se skrivajo pod krščanskim plaščem, so uničevalci in ne zaščitniki vere.

Iz zgaranih kmetskih teles je šla k Bogu iskrena molitev, ki je poznala samo ljubezen in usmiljenost. Kongres Kristusa Kralja v Ljubljani je pokazal, kako je velika potreba po spremembi današnjega krivičnega stanja, ko so skoraj po vsem svetu poteptani Kristusovi nauki in se

razen kmetov in revežev nihče ne zmeni zanje.

Naša iskrena želja je, da bi ljubljanski kongres Kristusa Kralja utrdil med nami njegov nauk z močno vero v lepšo in srečnejšo bodočnost vsega človeštva in odprl oči vsem onim, ki se po njegovem nauku, čeprav so po krstu kristjani, ne ravnaajo.

Jič:

Baltiške države

Republika Estonija

Najmanjša baltiška država je republika Estonija. Leži južno od Finske, od katere jo loči Finski zaliv in severno od Riškega zaliva, okrog katerega se razprostira republika Latvija. Po površini je Estonija skoraj trikrat večja od Slovenije; meri 47.588 km² in ima 1.150.000 prebivalcev, to je nekoliko manj kot Slovenija.

Estonija je dežela nižine in Estonci ne poznajo gor; najvišji vrh ima samo 318 m nadmorske višine. Po vsej nižini so številna jezera, ki dajejo deželi svojstveni čar, zlasti jeseni in spomladi.

Po narodnosti je ogromna večina Estoncev; precej je Rusov, nekoliko Latvijcev, Nemcev, Poljakov in Švedov. Po veri so Estonci, Nemci in Latvijci protestantje, Rusi pravoslavni in Poljaki katoličani. Protestantov je največ ($\frac{4}{5}$), malo manj kot $\frac{1}{5}$ je pravoslavnih, medtem ko je katoličanov le neznatno število.

Estonci spadajo med najstarejše evropske narode in so se na današnje ozemlje naselili že okrog 2.500 let pred Kristusom. Do osmega stoletja so živeli v najlepšem redu in miru. Takrat pa so jih napadli švedski pomorščaki in njihovo ozemlje je postalo predmet medsebojnih bojov. Ti boji so bili posebno hudi še zato, ker so imeli često versko obeležje. Medtem ko so se skandinavskim narodom in Rusom uspešno upirali, pa so kmalu podlegli bojevitemu redu nemških vitezov, ki so prodrli čez Litvo in Latvijo pod pretvezo, da širijo krščanstvo. Premagati pa jih niso mogli in šele, ko jim je prišel na pomoč danski kralj Valdemar II., so podlegli veliki premoči in postali pravi sužnji nemškega viteškega reda, ki je z ognjem in mečem širil med njimi novo vero. Pozneje so se polastili oblasti nad Estonci Švedu, ki so pregnali Nemce, toda ne za dolgo. Že

l. 1709. je pripadel severni del Estonije Rusiji in par let pozneje, ko je bil sklenjen med Švedu in Rusi mir, je pripadla vsa Estonija Rusiji; pod njenim gospodstvom je ostala nad 200 let, vse do svetovne vojne.

Razmere, v katerih so morali Estonci živeti pod rusko oblastjo, niso bile ugodne. V deželi so gospodovali po mili volji razni ruski plemiči, katerim je bila glavna skrb izkoriščati in tlačiti kmetsko ljudstvo. Kmalu po ruskem porazu na daljnem vzhodu leta 1905., je izbruhnil v Estoniji kmetski

Mlin na veter — najznačilnejši znak severnih dežel

upor, pri katerem je bilo požganih ruskim plemičem nad 50 gradov in vsa gospodarska posestva. Upor je bil zadušen in osveta okrutnega plemstva tako strašna, da je moral pri ruskem carju posredovati sam guverner, ki je upravljal estonsko ozemlje. Dobrih deset let pozneje je bilo carske ruske oblasti konec. Deželo so med rusko meščansko revolucijo okupirali Nemci, da bi jim služila za vojno oporišče proti tedanji Rusiji. Ko so zmagali v Rusiji boljševiki, je estonski narod, ne meneč se za Nemce, proglasil 24. februarja l. 1918. svojo neodvisnost. Estonskemu narodu je po skoraj sedemstoletnem suženjstvu zasijala zarja svobode, ki jo je znal dobro izrabiti v svoj prid v lastni neodvisni republiki.

Naloge, ki so čakale mlado državo, so bile ogromne. Vsa dežela je bila ena sama podrtija, kjer je človek skoraj zaman iskal opore za obnovitveno delo. In vendar je estonski narod našel v sebi oporo in dovolj sredstev, da se je dvignil iz obupnega stanja. Vlada ni držala križem rok, temveč se je takoj in z vso vneto lotila obnovitvenega dela. Med prvi najvažnejši dogodek mlade države moramo šteti sklep ustavotvorne skupščine iz l. 1919., po katerem je postala vsa zemlja, ki je bila last plemstva, narodna last, do katere ima ves narod enake pravice. S tem sklepom je bilo zadoščeno stoletnim nadam estonskih kmetov, ki tvorijo ogromno večino estonskega naroda in tako je bila prirodno in pravično rešena agrarna reforma. Razlaščeno zemljo, ki so jo imenovali »narodno zemljiško rezervo«, je upravljal posebna uprava, ki jo je takoj pričela razdeljevati med male kmete in bajtarje. Zemljo je dobilo 84.337 družin, ki so jo imele prej le malo ali pa nič. Popolnoma na novo pa je bilo ustanovljenih nad 50.000 manjših gospodarstev. Država pa tudi potem ni pustila teh kmetijskih množic v nemar. Za napredek kmetijstva je žrtvovala do danes nad 250 milijonov dinarjev, za gospodarske stavbe in gradnjo novih higienskih hiš pa okrog 20 milijonov dinarjev. Toliko je žrtvovala mala estonska država za dvig kmetijskega ljudstva. Vse te žrtve pa niso bile zaman. Narodna in državljanska zavest kmetijskega ljudstva se je visoko dvignila, prav tako njegova izobrazba.

Kmetijska proizvodnja se je povečala več kot za polovico. Med tem ko je morala Estonija po vojni kmetijske proizvode celo uvažati, jih danes že precej izvažajo. Posebno velik dvig in napredek zaznamuje živinoreja, ki je za estonskega kmeta najvažnejša in najdobičkanosnejša kmetijska panoga. Zivi-

ne se mnogo izvažajo; žive in mrtve. Večina estonskega izvoza je v rokah zadružništva, ki izključuje vsako izkoriščanje trgovsko neveščega kmetijskega ljudstva. Za prodajo žita pa je uveden državni monopol, ki onemogoča, da bi kdorkoli izrabljala kmetijskega človeka. Cene žitu so določene že vnaprej in vsaka zloraba je kaznjiva.

Da pa je doseglo estonsko kmetijsko ljudstvo v 20 letih življenja v svobodni republiki tako lepe uspehe, se ima zahvaliti predvsem svojemu kmetijskemu gibanju, ki je vedno uspešno zastopalo njegove koristi.

Začetki estonskega kmetijskega gibanja segajo že v predvojno dobo. Le tako si moremo misliti, da je mogel izbruhniti že prej navedeni in dobro organizirani upor kmetov proti ruskemu plemstvu. V svobodni državi je bilo kmetijsko gibanje postavljeno pred težko nalogo, ki pa jo je izvršilo častno in za ves estonski narod koristno. Estonska kmetijska stranka je namreč morala voditi kot najmočnejša stranka v državi vse obnovitveno delo. Način, kako izvršiti obnovitev estonske dežele, je sicer privedel v stranki do razkola, ker skrajni levičarski del ni bil zadovoljen s strankinim vodstvom, ki je imelo v rokah oblast, češ, da je premalo radikalno. Toda uvidevni kmetijski voditelji ta razhod ni motil in je njihova kmetijska stranka pridobila med narodom nazaj skoraj vse pozicije, za kar se mora zahvaliti svojemu uspešnemu delu za dvig mlade države. Estonija je bila dolgo let demokratska država. Ker pa se je radi ruskega sosedstva čedalje bolj širil komunizem, ki je grozil uničiti uspehe kmetijske stranke, je morala ta seči po obrambi in njen voditelj Konstantin Päts, ki je predsednik republike, je moral seči po avtoritativnem režimu, ki pa ima samo prehodni značaj.

V današnjem, politično tako zapletenem položaju, igra mala Estonija važno in pomembno vlogo. Na eni strani jo skuša pridobiti zase nemška politika, na drugi pa ruska. V pogajanjih z Anglijo in Francijo zahteva Rusija vztrajno jamstvo za baltiške države in s tem seveda tudi za Estonijo; kajti nevtralna in od nikogar zavarovana Estonija bi kaj hitro postala orožje Nemčije v boju zoper Rusijo, ki pa take Estonije ni in ne more biti nič kaj vesela. Zato hoče to že danes preprečiti in si zavarovati hrbet pred morebitnimi presenečenji.

KMETSKA ŽENA IN DEKLÉ, ZA NJENE ROKÉ IN SRCÉ

Marija:

Ali nas je premalo?

Ob začetku leta so prinesli časopisi poročilo o stanju prebivalstva v posameznih občinah in okrajih. Ugotovili so, da je število rojstev padlo letos še bolj kot v minulih letih. Posebno v mestih in bogatih krajih Vojvodine. »Bela kuga«, kakor imenujejo ta pojav, se je razširila iz zapadne Evrope tudi med nas. V Angliji je število rojstev padlo za 50 %, v Francija še več; v Švici je v mestih ena tretjina zakoncev brez otrok, na deželi pa je največ družin z enim ali dvema otrokoma.

V naših vaseh so bile pred desetletji družine z 10 otroci številne, zdaj jih je le težko najti. Najbolj padajo rojstva v okrajih: Laško, Litija, Logatec, ljubljanska okolica, Celje, Gornji grad, Črnomelj in Radovljica; torej to niso samo industrijski kraji.

Naše časopisje, posebno tako zvano »katoliško«, graja ta pojav, kateremu naj bi bili vzrok verska mlačnost, premalo spoštovanje božjih zakonov, pomanjkanje morale in čuta odgovornosti napram narodu in državi. Neki rodoljub pravi: »Nujno je potrebno začeti odstranjevati nevarnost padanja rojstev po deželi. Nevarnost je v tem, da je vzelo ljudstvo regulacijo rojstev v svoje roke.«

Zanimivo je, da se kmetiskim ljudem omejevanje porodov tako zelo šteje v greh. Pri meščanih je ta navada že dolgo vpeljana, pa jim tega do sedaj še nihče ni zameril. Morda zato ne, ker ti gospodje ne morejo postaviti za zgled svoje lastne družine? Ali pa zato, ker mislijo, da je trpljenje samo za kmetško ženo? Ali pa...?

Revščina, pravijo ti naši »učeniki«, ni temu vzrok. V dokaz navajajo, da imajo siromašni starši največ zaroda. Jaz bi k temu pristavila, da bi siromaki imeli najmanj otrok, če bi ne bili siromaki. Če bi se znali varovati pred zarodom, ali če bi imeli denar za zdravnika, bi se malo zmenili za vso to laži-moralo. Številni otroci so najmanj zaželeni v siromašni hiši, kar vsakdo dobro ve. Po mojem bi bilo bolje, pomagati siroma-

kom z nasveti, kako se bodo obvarovali premnogih otrok, kot pa jih siliti, da si še povečajo gorje. Ali ni to nečloveško, da materi, ki že itak težko živi, še povečamo trpljenje s porodnimi mukami in pozneje s tem, da mora gledati, kako stradajo, prezebajo, hiraajo in umirajo njeni otroci. Saj je znano, da v siromašnih družinah umre največ otrok že v nežni dobi. Tu gnezdiijo vse bolezni od rahitisa do jetike, ker ni zadostne hrane, ne zdravega stanovanja, ne denarja za obleko. Četrtno revnih otrok mora umreti že v prvih letih življenja. In porodne bolečine matere so zaman. Zaman je ves trud in vsi stroški. Ali ni škoda naših mater, da se tako izčrpavajo za prazen nič. Ali bi ne bilo bolje, da bi imele manj otrok in bi tisti ostali pri življenju. Bolje bi jih lahko negovale, zato bi bili bolj zdravi in za življenje sposobnejši.

Malokatera mati si želi številnega zaroda. Regulirajo porode, kakor vedo in znajo, mnogo pa se jih zateka k nevarnemu splavljanju. Ker je splav prepovedan, se izvršuje tajno z različnimi nehygieničnimi sredstvi, zato mnogo žensk pri tem umre. V Rusiji, kjer je splav do 3. meseca dovoljen, hodijo ženske k zdravnikom in v bolnišnice, kjer se ta stvar izvrši brez nevarnosti za življenje. Seveda je zaščita pred oplojenjem — tako zvana profilaksa — mnogo lažja in estetičnejša. Bolje je preprečiti spočetje, kot pa začeto življenje umoriti.

Pomislimo, kolikšna bi bila šele beda, če bi se rodili vsi otroci, ki so spočeti in če bi ostali živi vsi, ki se rode. Še tako nas je preveč za sedanje razmere. Samo v Prekmurju je nad 10.000 delavcev, ki ne morejo najti dovoljne zaposlitve. Naše kmetije so majhne. Deliti jih ni več mogoče. Oni, ki so pri hiši odveč, morajo iti. V lastni državi zanje ni kruha, zato morajo v tujino. Tam opravljajo delo, za katero industrijska podjetja ne dobijo domačih delavcev, ker je prenaporno in uničujoče. Slovenec pa rad prime za vsako delo, ker ne more od gladu

umreti. V nezdravih rojih torej hiražo in umirajo tisti naši bratje, za katere doma ni prostora. Ali bi bila za našo narodno in državno skupnost kaka škoda, če bi jih ne bilo? In desetisoči naših deklet, ki morajo

hlapčevati razvajeni gospodi na vseh koncih sveta? In tisoči onih, ki se morajo prodajati tujcem? Ali naj se samo zato množimo, da bodo imeli tuji čimveč slovenskih hlapcev, dekel in prostitutk? (Dalje prihodnjič)

Za bodoče MATERE

Kako dozorevata deček in deklica?

Če hočeta mati in oče postati svojim otrokom v letih odrasčanja dobra svetovaleca, morata poznati njihov razvoj, sicer ne bosta mogla pokazati zanje popolnega razumevanja, ker ne bosta različnih pojavov pri njih razumela ali pa jih bosta razumela napačno.

Deček in deklica, ki se do 10 leta skoro nista razlikovala, sta začela hoditi svojo pot. Pri dečku opazimo prve spremembe po 10. ali 11. letu in sicer v njegovem telesnem in duševnem ustroju. V dečkovem telesu se je nakopičilo toliko življenjskih sil, da se morajo na nek način pokazati. Dečki postajajo divji, surovi in pretepaški. Sami ne vedo, kako bi se pred drugimi izkazali. Zato prezirajo vse navade svoje okolice in se posmehujejo vsemu, kar starejši zahtevajo od njih. Zelo malo so dostopni različnim blagohotnim vplivom s strani staršev ali vzgojiteljev, ki hočejo oblikovati njihove značaje. Kmetški dečki sicer izrabijo veliko svojih sil pri težkem delu, toda kljub temu se le pojavlja v njih nagon po surovih dejanjih. Če starši v teh letih ne znajo ravnati z mladim bitjem, ostanejo te razvade, ki so za to starost razumljive, vse življenje in trpi zaradi njih vsa okolica.

S 13. ali 14. leti pa začne deček spolno dozorevati. Običajno precej zraste. Pojavlja se velika utrujenost, t. j. posledica pomanjkanja življenjskih sil, ki se uporabljajo za presnavljanje v telesu. Sedaj postajajo dečki muhasti in razdražljivi, nimajo veselja do dela, vse se jim zdi brez vrednosti. Nepravilno ravnanje odraslih lahko povzroči, da ostane tako razpoloženje zelo dolgo ali se sploh ne spremeni. V nasprotnem primeru pa, posebno če je deček zdrav, se duševne in telesne sile kmalu obnovijo, deček postane samozavesten, začne se zanimati za svet okrog sebe in za vzroke vseh pojavov, ki jih opaža.

Deklica doživlja dobo dozorevanja močnejše kot deček, kajti v njenem telesu se dogajajo dosti večje spremembe.

Deklice že v prvi dobi zorenja izgube vse veselje do dela, postanejo topce, vase zaprte, čemerne, razdražljive in včasih zelo potrte. Zanimanje kažejo za druge stvari kot doslej. Tako razpoloženje traja prav do nastopa prve menstruacije (mesečnega perila), ki je znak spolne zrelosti. Ta pojav sprejmejo deklice navadno z nerazpoloženjem in odporom. Zato je potrebno, da so primerno poučene, kako važen je ta pojav, da čim prej premagajo svojo nevoljo. Ko deklice zasluhi, da se je njeno telo pripravilo za svojo nalogo: ohranjanje človeškega rodu, vpliva ta zavest zelo pomirjevalno na njeno duševnost. Kmetško dekle sedaj mirno opravlja delo v domači hiši, v svoji duševnosti pa si zariše bolj ali manj jasno sliko o svoji bodočnosti: možu, otrocih, domu in zemlji. Zlasti v prvi dobi je ta slika lepa, brez vsakršnih senc, ki se pojavijo kasneje v resničnem življenju in dostikrat prekrizajo vse mladostne načrte.

Dolžnost staršev je, da v teh vihravih letih najdejo pot k svojim otrokom. Zaman pričakujemo, da se bodo otroci znali približati odraslim. Več uspeha bodo imeli tisti, ki bodo šli po poti ljubezni in celo popustljivosti kakor po poti neizprososti in trdote; imajo pa tu enake dolžnosti očetje kakor matere. Matere se bodo izredno težko približale otrokom tam, kjer so, posebno od dečkov bodo večkrat slišale: kaj pa ženske vedo. Tam bodo matere in sestre veliko prestale od doraščajočih dečkov in take stvari je treba preprečiti, preden pridejo v »nerodnih letih« do veljave.

Predvsem naj se starši večkrat spomnijo na pojave v svoji mladosti. Potem naj nudijo otrokom tisto, kar so si kot mladi želeli, da bi jim nudili njihovi starši!

V 6. številki »Grude« je priobčila tovarišica iz Cerknice zanimivo notico o usodi mnogih kmetskih in sploh podeželskih deklet. Veliko deklet je, ki store tako kot piše omenjena tovarišica. Meni se pa zdi, če eno dekle nima za poroko potrebnih sredstev, da je veliko bolje, če ostane doma in sama. Res je človek potem nekako na poti. Tudi meni se tako zdi. Drugič pa spet uvidim, da sem potrebna doma, četudi bi mi bilo dosti boljše v službi. Toda v mesto ne bi šla. Zdi se mi, da ne bi brez kmetskega dela in sploh brez te trde grude ostala dolgo zdrava. Vrh tega pa sem še tako zaljubljena v svoj dom, da bi se mi zdelo greh, če bi po tem domu morala hoditi tuja ženska, a jaz domača bi radi lastnega ugodja služila drugod.

Najhujše se zdi dekletom to, ker potem gospodinji mlada. Toda če lepo premislijo in gredo mladi gospodinji na roko, jim je še zmeraj bolje kakor v službi. Nazadnje pa zakon tudi ni vse. Če imata fant in dekle toliko, da mislita, da se bo dalo živeti, že. Da pa tolčeta siromaštvo in z njima še otroci, se pa meni zdi, skoraj bi rekla, greh. Kar poglejmo otroke iz tolikih družin! Bledi in jetični mogoče preklinjajo starše, da so jim dali življenje. Vrh tega pa še marsikatera v mestu pade, prej ko si zasluži doto. Manj ko bi dekleta mislila na zakon, manj bi bilo po mestih izgubljenih podeželskih deklet. Če ima pogoje za srečen zakon, takrat naj se poroči, drugače pa naj se iz ljubezni do drugih odreče. To je moje mnenje o tej stvari!
Micka iz Smartnega.

Kaj naj kuham?

(Nadaljevanje)

Paradižnikova juha. Razreži paradižnik na kose in ga deni v lonec kuhat brez vode. V kozico daj mast in napravi svetlo pre-

Op. ured.: Veseli nas, ker postajajo naši razgovori vedno bolj živahni. Dekleta in žene, le tako naprej! Sedaj ste že prav lepo začele izmenjavati svoje misli med seboj. Če katera spet drugače misli, kakor tovarišica Micka, pa naj se kar takoj oglasi!

Lepo in dobro ohranjeno perilo,

če vzameš vedno

SCHICHT^{ovo}

TERPENTINOVNO MILO

...in za namakanje ženske hvala

žganje. Kuhan paradižnik pretlači in ga vlij v prežganje. Juho še zalij, prideni korenje in petršilj, sol, malo kisa in malo riža. Vse skupaj kuhaj tako dolgo, da bo riž mehek. Juha mora biti redka in okusna. Zakuhaš lahko tudi rezance, kocke krompirja ali deni na juho suhe kruhove kocke.

Buče. Buče naribaj. Na masti zarumeni čebulo, prideni buče in razrezan paradižnik in vse pokrito duši, da se zmehča. Potresi z moko, popraži, zalij še malo in še pokuhaj. Osoli, okisaj in prideni smetano.

Zelenjavni rižoto. Paradižnike, papriko, čebulo in ohrovt razreži na tanke rezance in te prepraži na vroči masti. Prideni riž, prepraži ga, osoli, malo popraj, dodaj malo sesekljanega petršilja in česna, potem pa zalij. V pečici ali ob strani štedilnika duši pokrito tako dolgo, da se riž zmehča. Daj s solato na mizo.

Mešana solata. Krompir skuhaj, olup in zreži na tanke listke. Zraven prideni narezan paradižnik, naribane kumarce, na rezance narezano zeleno, sladko papriko, sesekljano čebulo, česen in petršilj. Nalij olje in kis, soli, popraj, vse skupaj premešaj in boš dobila okusno, zdravo in izdatno solato.

„Stopetdeset preizkušenih kuhinjskih receptov“

je naslov knjigi, ki jo je napisala priznana kuharica M. Ulčar po svojih lastnih izkušnjah. M. Ulčar je bila zelo dobra kuharica, ki je obšla pol sveta in so bili z njeno kuho povsod zadovoljni. Knjižico je napisala zato, da bi vse to, kar je v svojih službah preizkusila sama, povedala tudi drugim gospodinjam.

Recepti so, kakor navadno v kuharskih knjigah, razdeljeni na več poglavij: juhe, omake, mesna in močnata jedila, katerih je posebno veliko, solate, likerji itd.

V kolikor smo knjigo pregledali, smo prišli do spoznanja, da so recepti precej izbrani in zlasti nekateri zahtevajo za pripravo jedi precej različnih sredstev, čemur bodo kos kvečjemu meščanske gospodinje. Vendar jo priporočamo tudi našim čitateljem. Tista, ki ima veliko veselja za kuho, bo tudi tu našla kaj primerne, posebno za nedelje ali praznike, ko ima družina rada kaj dobrega na mizi.

Knjižica ni draga, stane samo din 10.— in se naroča na naslov: Deziderij Mizerit, Zidani most. Če pošljete denar vnaprej po polčnici, na katero ste napisale številko poštnega čekovnega računa 14.259, dobite knjižico poštne prosto.

● **Paradižniki** lepo dozorevajo. Še vedno je treba odstranjevati zalistnike in privezovati vrhe h kolom. Izberimo si dobro semensko blago; preglejmo vrt in poiščimo najbolj zdrave rastline in najlepše razvite plodove — ti bodo pripravi in najboljši za seme.

● **Kumarce** lahko sedaj vlagamo za zimsko uporabo; skrbimo pa tudi za seme. Paziti moramo, da izberemo lepo oblikovane kumare, ki se ne zavijajo v pol mesec. Kumarčno seme je treba dobro posušiti, da ga ne uniči plesen.

● **Vrtne jagode** se najboljše presajajo v drugi polovici avgusta. Zemlja mora biti dobra — s staro močjo. Skrbno odberimo najboljše grmiče, ki imajo najbolj zdravo listje. Vrtne jagode sadimo v vrste do dva

pednja narazen, v vrsti pa naj bo rastlina od rastline nekaj čez pedenj.

● **Paprika** je sedaj najprimernejša za vlaganje v kis; pripravimo pa tudi domače seme od najboljših rastlin. Malo več sladke paprike, zlasti zelene, v naše domove!

● **Česen** bo kmalu dozorel; spleto ga v kite in posušene spravimo na primerno mesto, da ne zgnije. Uporablajmo čim več česna, zlasti pa tisti, ki trpe na poapnenju žil.

● **Pazimo** na pravočasno obiranje in zbiranje semena raznih vrtnih rastlin. Večkrat delajo naši ljudje pri tem največje napake; včasih oberejo zelenega, drugič pa zopet izpade vse seme na tla. Kdaj se obira seme, ti najboljše pokaže rastlina sama; zato glej in presodi, kdaj je najboljše.

Pripravimo tudi vso ostalo zimnico in že sedaj določimo, kakšno endivijo se bo pustilo na zimo zunaj in kaj bo šlo v klet. Sploh moramo gledati, da smo za zimo založeni z vsemi možnimi prikuhami (zelje, cvetača, kisle kumare, paradižnik v soku in cel, strožji fižol itd.).

Ne pozabite na razne kompote, sladke brezalkoholne pijače, ki so zelo osvežujoče, zato se preskrbimo za zimo z vsem, kar telo krepi in čisti.

● **Razne kuhinjske dišave.** Opozarjamo na razne kuhinjske dišave in zelišča ki jih sejemo (trajnice) v avgustu (lahko tudi spomladi); majaron večletni, vinska rutica; obe služita proti slabi prebavi in zoper napevanje, želodčne krče, glavobolu in omedlevici. Pehtnar pridajemo juham zaradi finega okusa; je pa tudi dobro sredstvo zoper vodeničnost in skorbut. Podobnih rastlin je še celo vrsto. Vse pa služijo istočasno kot najboljše domača zdravila. Posejte jih torej sedaj ali spomladi: poper gozdni koren, bosiljek, lavendulo, kaduljo, šetraj itd.

● **Sadna marmelada.** Narediš jo iz breskev, marelic ali sliv. Zrelo sadje operi, očisti, razreži na krljce in ga tako pripravljene kuhaj brez vode. Ko sadje popolnoma razpade in je tako gosto kot žganci, je marmelada dobra. Zelo jo izboljšaš, če dodaš na 1 kg sadja 2—3 žlice sladkorja, malo limonovih lupin in pri slivah malo vanilijevega sladkorja. Kuhaj naprej, da se znova zgosti kot prej. Imej pripravljene čiste dobro segrete posode in jih napolni z vročo marmelado. V peči posuši, da se napravi zgornj skorja, zaveži s pergamentnim papirjem in shrani na suhem prostoru.

VIII. Jeleni in merjasci — lisice in divji zajci

Kjer se stoletni hrasti sklanjajo k tлом, kjer raste kislá trava in kakor morje valujoča siva tesna, tam kraljujejo črede jelenov in v trumah prihajajo na pašo — v repo, žito in sirk; najboljša pa je koruza! Tam od februarja, ko pričena jelenje rjovenje, rukanje, pa vse do sredi zime in zopet do februarja živi ta žival čudno in zanimivo življenje. Saj jih skoraj vedno nadlegujejo puške nenasnih lovcev, ki strastno uživajo ob smrti revne živali.

V času »rukanja« je jelen najbolj zanimiv; prideš mu lahko na korak blizu, pa se ne bo ganil z mesta. Nekateri lovci ga hodijo posnemati s posebnimi rogovi, pa se jim včasih tako približa, da bi ga lahko ujeli za rogove. Jelen v svojem naravnem nagonu ne vidi ničesar razen svojega tekmeca. Zato mu vsako nasprotno rikanje vzbudi jezo in sovraštvo, morda ga naganja tudi samo naravni nagon v borbi za osvojitve samice, saj na ta način skrbi narava za ohranitev zaroda. Kadar je tiha noč v ravni Baranji, takrat se v dneh rukanja slišijo čudni hreščeči glasovi. Iz mogočnih gozdov prihajajo turbobno zvoneči, naravnost jokajoči zvoki, ki označajo, da se ženi jelen šestnajsterec, ako mu še niso odpadli rogovi. V mesecih februarju, marcu in aprilu je včasih dobro pogledati v te tekme in skoraj neprehodne gozdove; kar na lepem naletiš v kakšni drevesni rogovi na jelenje rogove, kjer jih je odvrigel možakar-jelen. Najdejo se deseterci, dvanaajsterci, tudi šestnajsterci, večkrat pa tudi slabše vrste, ki imajo samo po šest in tudi štiri rožičke.

Tja do septembra se jelenji družini še precej dobro godi. Lovcev ni veliko, paše je dovolj, obsežna polja pa nudijo razkošno izbiro za priboljšek. Dasi odganjajo in preganjajo nočni stražarji nadležno divjačino z ognjem, s hreščečimi rogovi, s pasjimi napadi, toda jelen porabi prvo priložnost in smukne v sladkorno peso, kjer napravi pravcati nered. Stražarji ne smejo ubijati ampak samo napodijo tatu, kar pa seveda povzroča revežem »Piročancem« veliko truda. Skoraj po vsem »Belju« so nočni stražarji Piročanci (iz Pirota v Srbiji), ki so prav skromni ljudje. Za hrano jim zadostuje

kruh in voda, včasih pa je najboljša samo mlada koruza.

Poleg jelenov pa so še veliko bolj nadležne črede divjih svinj. Kadar se priklati v koruzo čreda 50 ali tudi sto in še več te divjačine, takrat se koruzno polje spremeni v pravo opustošenje. Stražarji imajo tudi največji strah pri svinjah, ker so zakriviljeni zobje merjasca tako vroči v človeškem telesu, da si jih nobena duša noče privoščiti. V Zlatni gredi so imeli pred nekaj leti državnega psa volčje pasme, ki je bil strah in trepet svinjskim čredam. Z neverjetno spretnostjo je skočil svinčetu na hrbet in ga grizel v vrat, zdaj eno, zdaj drugo, dokler ni zbežala vsa čreda. Nekega večera pa je nesrečnemu »Dukiču«, tako so ga imenovali, merjasec pregrizel trebuh. Še v smrtnem boju je odgrizel zajetnemu merjascu uho, ki je rjoveč izginil za tovariši v goščavo. Za psom »Dukičem« pa še danes žalujejo vsi stražarji, ker so izgubili dobrega tovariša in najboljšega zaščitnika. V Zlatni gredi se staro in mlado spominja tragično končane ga psa! Umevno samo ob sebi, da s svinjskimi čredami tudi ni šale. Zgodilo se je že, da je marsikateri lovec s puško vred pobegnil pred ostro zafrknjenimi zobmi.

Prav zgovorna je v baranjski ravnini tetka lisica. Zvita po svojem značaju, v teh obsežnih gozdovih in ravnih poljanah prav čedno živi, ker si privoščiti marsikaterega fazana, jerebico in tudi po domačo kuro pride v pustaro. Pozimi se čez ravno zasneženo polje večkrat lišiči kot pasji lajež; toda takrat se lišici tudi slabo godi, ker jo preganjajo številni lovci in psi, da niti v svojih globokih luknjah ni varna pred zasledovalci.

Prav zanimiv primer se je dogodil predlansko leto blizu Monjoroša. Ob nekem starem hrastovem štoru so pričeli psi divje zavijati in kopati zemljo. Na južni strani je vodila pod štor srednjevelika luknja, v katero so se psi z naježeno dlako zaletavali. Lovci so sklepali, da mora nekaj biti, pa so pričeli kopati v smeri luknje, ki je vodila vedno bolj globoko v zemljo. Po trudapolnem delu so našli v zemlji pravi čudež. V širokem srednjem rovu je bila stisnjena k

tlom lisica, ki se je vrgla v obupen boj s pasjo družino. Kmalu nato je skoči iz luknje jazbec, ki je pa tudi tragično končal med pasjimi zobmi. Na veliko presenečenje lovecve je zdajci skočila iz luknje tudi divja mačka in se srečno zgubila v temnem in gostem gozdu.

Če bi ne videl, bi ne verjel, toda tako je bilo in se v naravi večkrat dogaja. Živali z različnimi lastnostmi se združijo, da se lažje obranijo pred sovražniki. Prav zanimivo je to za človeka, ki se včasih sovraži zaradi ničesar in nič, ki niti lastne sence ne mara, zato naj pogleda v naravo; pričujoča zgodba pa bi lahko bila marsikomu za vzgled, kako se v skupni obrambi in v skupnosti doseže vse to, kar je posamezniku nemogoče.

Prav tako zanimive so bile jate divjih gosi, rac in trume zajcev. V zraku smo jih pri nas včasih videli, kako jih vodijo vodniki, toda takšne bojne zaščite, kakor sem jo opazil na stari Donavi, pri nas ne vidimo. V zimskih dneh, kadar je huda zima in malo hrane, takrat se združijo gosi, race, vodne čaplje in postavijo prave bojne črte v svojo zaščito. V primeru nevarnosti se vodniki z divjim krikom dvignejo v zrak, nekateri pa zlete jatam nasproti in povzamejo dolžnost speljati vso družino iz nesreče.

Prav zares, po takšnem lepem redu se vrši obramba, vsak opravlja delo, ki mu je določeno — če mora tudi mrtev pasti od lovčeve puške.

Marsikaj se vidi v teh planjavah. Moral sem si priznati, da je človek mnogokrat večja zver in manj vreden kot divje živali, ki tako dostojanstveno skrbijo za red po naravnih zakonih. Enkrat bo prišlo menda tudi v človeka pravo spoznanje!

(Dalje prihodnjič)

Razlaga tujih besed

● **Hiperpopulacija.** O hiperpopulaciji govorimo, kadar je prebivalstvo pregosto naseljeno. V Sloveniji je prenaseljen njen vzhodni del in Prekmurje. Vzroki prenaseljenosti so izseljevanje, skrajno nizke plače delavcem, ker jih je preveč, brezposelnost itd. Vsaka država skuša hiperpopulacijo preprečiti z osvajanjem novih, redko naseljenih pokrajin, z izboljševanjem zemljišč, delitvijo veleposestev (agrarna reforma) itd.

● **Likvidacija** pomeni izravnanje računov, ugotovitev dejanskega stanja, razreši-

tev, razprodaja, razpustitev ali opustitev trgovskega podjetja, razdružitve družbe ali zadruga. Beseda se rabi največkrat v poslovnem življenju. Če trgovec, zadruga ali trgovske in druge podobne družbe prostovoljno opuste svojo obrt in podobno, če prodajo svoje premoženje in poplačajo dolgove, pravimo, da so likvidirale. Dokler traja postopanje za opustitve podjetja, pravimo, da je v likvidaciji. Beseda je v zvezi še z drugimi pojmi, ki pomenijo konec. V poslednjem času smo večkrat slišali o likvidaciji kmetijskih dolgov, kar pomeni, da bodo v določenem roku poplačani, čeprav ne v celotnem znesku. N. pr. kmet si je izposodil 5.000.— din; po zakonu o likvidaciji kmetijskih dolgov se mu je črtalo polovico, ki jo bo moral plačati v treh letih; dolg bo tedaj likvidiran. Tudi z agrarno reformo (zemljiško preureditvijo in razdelitvijo) je beseda večkrat v zvezi in pomeni, da se bo izvršila po določenem načrtu in času, ki ga določa zakon. Ko se veleposestniška zemlja razdeli med male kmete, delavce in bajtarje, je agrarna reforma likvidirana, to se pravi, da je končana po določbah zakona.

● **Asimilacija.** Prilikovanje, prisposobljenje, prilagoditev, izenačbo in osvojitve imenujemo z latinsko besedo: asimilacija. Če se skuša kdo prilagoditi razmeram, jih izkoristiti in uporabiti v svoj prid, pravimo, da se je asimiliral. N. pr. v vas pride tujec in kupi posestvo. Kmalu uvidi prilike in razmere, v katerih žive kmetje. Posoja jim denar, jih spravlja v odvisnost in kmalu pokupi zemljo in vas postane súčasoma njegova last; on je vas asimiliral. Asimilacija po tujcih je za slovenski narod še posebno nevarna, ker ima namen, da ga raznarodi.

● **Proces** = razvoj, postopek sodno razpravljavanje, pravda. Vsaka stvar ima določen razvoj, ki ga imenujemo s tujo besedo proces. Ta razvoj se včasih odmakne od naših teženj, želj in pričakovanj, zato pravimo, da se je ponesrečil. Vaščani n. pr. ustanovijo zadrugo, ki ima svoje težnje in razvoj, ki je odvisen od raznih prilik in okoliščin. Razprave na sodiščih in tožbe, ki se na njih obravnavajo, imenujemo sodne procese.

● **Intenziven.** Smotreno in temeljito delo, ki zahteva veliko sposobnost in voljo, imenujemo intenzivno delo. Intenzivno je vse, kar je dobro, smotreno in temeljito, kar pa zahteva veliko truda. Kmet, ki uspešno in smotreno dela in gospodari na svojem posestvu, je intenziven gospodar. Njegovo gospodarstvo je intenzivno.

Iz kopališča v smrt

Prijazni griči valovijo po deželi okrog Štrigove proti Sv. Martinu in daleč tja v medžimurske gorice. Tudi hiše po teh gričih in dolinah pričajo o skromnosti in delavnosti ljudstva, ki v potu svojega obraza obdeluje zemljo za kruh.

Toda mirna vas se je nekega dne spremenila. Vzbudilo jih je nekaj tujih ljudi, pravijo, da so bili Angleži. Tujci so s seboj prinesli in pripeljali neke čudne stroje in pričeli vrtati v zemljo. Napravljali so globoke luknje, kaj čudne luknje — praznoverne ženske pa so okrog skrivnostno pripovedovale, da bodo vrtali do samega pekla.

Petrolej iščejo, je zašumelo med ljudmi! Najeli so nekaj domačih delavcev in vrtali na vseh koncih, ljudstvo pa je v svoji domišljiji pripovedovalo o vsem mogočem, dokler se ni raznesla vest, da so blizu Štrigove našli premog.

Kaj pa sedaj? — Mesto petroleja premog! Morda se bodo zadovoljili tudi z njim, morda ne bodo več vzbujali jeze božje in vrtali v zemljo do samega pekla!

Naprej vrtajo! — se je razneslo daleč preko Štrigove in Sv. Martina. V Vučkovski grabi so začeli; tam, kjer se gozd na levi stran vučkovskega potoka popolnoma spusti v dolino.

Res je bilo! Družba je iskala nemoteno naprej v zemeljske globine, iskala je to drago tekočino, ki se ji pravi nafta ali surovi petrolej. Toda, glejte čudež! Mesto petroleja je bruhnjal na dan topel vrelec. V močnem curku je tekla voda nekje iz globine, med ljudmi pa je zopet zašumelo.

Zdravilni vrelec!

Kdor bo v njem pretegnil svoje truplo, bo ozdravljen.

Na mah je nastala precejšnja jama; nekaj pa so jo povečali še ljudje, saj so drug na drugem ležali v jami in iskali zdravja...

Toda ljudi je bilo vedno več. Napravili so celo dve jami, v eni so bili odslej moški, v drugi pa ženske. Množice so vsak dan pritiskale in tako napolnjevale skromne jame, da med kupom trupel ni bilo videti več vode.

Vse na okrog je smrdelo po žveplenem vrelcu, po človeškem potu in umazaniji, ljudstvo pa se je kopalo v umazani vodi. Izgarani obrazi so s čudnim izrazom strmeli v nebo, ki se je zlivalo nekje za vučkovskim gozdom in pričakovali zdravja...

Strnadova Milena se je nekega dne znašla med kopalci in na isti način pričakovala zdravja... Njeno mlado in lepo telo se je stisnilo med gnečo trupel in hrepenelo, da ji bo bolečina v desni roki minula. Po dveh dneh je res občutila olajšanje, zato je ostala še tretji dan. Bilo ji je sicer neprijetno v takšni stiski, toda želela je popolnega zdravja...

Čez nekaj časa se je razneslo po Ključarovicah, da je Strnadova Milena težko bolna. Ljudje so ugibali in se čudili, saj so poznali brhko Mileno, ki je bila kras vasi. In res, Milena je postajala vedno slabša; bled izpiti obraz je pričal, da trpi strašne muke in bolečine. Truplo ji je pričelo skoro razpadati. Nekega lepega dne je mlada Milena morala umreti, toda ne po lastni krivdi.

V Vučkovski grabi se še vedno kopljejo ljudje na isti način. Trudni izgarani ljudje iščejo zdravja v blatu, ker dvajseto stoletje ni prineslo našemu ljudstvu še dostojnega zdravilišča. Ljudstvo mora v nesnagi iskati zdravja, lesketajoča kopališča pa so samo tistim na razpolago, ki jim usoda ni naklonila trpljenja.

Kdor ni videl, kako se koplje naše ljudstvo, kdor ni videl nesnage, kjer iščejo zdravja, naj gre v tisto grabo, kjer so tuji našli topel vrelec in izvablajo skromne dinarje iz ljudi, naših kmetijskih ljudi, ki so del našega naroda.

Strašno je to kopališče smrti, mrtva Milena bi morala biti opomin. Ljudstvo naj dobi dostojna kopališča... v dvajsetem stoletju.

Z avtorjevim dovoljenjem poslovenil Francè Gerželj — Ilustriral F. Bilkovský

»Mar že spi?« nekoliko dremotno vpraša oče.

»Prav zares, da mora imeti tega dovolj,« mu pravi.

»Dovolj ima tega, dekle,« pritrjuje oče s toplim glasom. »Zemlja, v kateri smo doma grebli, je bila pepel proti tejle svinčeni glini. Ti morda tega niti toliko ne opaziš.«

»Morda se bodo pa žetve tudi po tem ravnale.«

»Mogoče, morda.«

»Ko bi se le ne...«

Spričo tega oba obmolkmeta.

»Vem, na tebi leži to težje ko na njem, tole, kar je pred nami,« je govoril Snopek bolj za sina ko zase. »Toda nikar se ne boj. Ljudje so odhajali tja do Amerike. Bili so ko mutci, ko niso razumeli tuje besede. Naposled pa je vendarle šlo. Le pojdi tudi ti spat. Sam vem, zvečer je človeku mnogo težje kot sicer; še psu je težko. Da sem ti, bi občutil samo udarce.«

Ničesar mu ni odgovorila; ne sme mu očitati starosti. Ko je za seboj zaprl, je stopila nekoliko od vrat, da bi poškopila travno rušo pred hišo. Nad travo čepa se je zamislila; tema puzte se je zgrinjala v njeno krilo, ona pa sklonjena nad zemljo zre z razširjenimi zenicami v nočno ravan, ki se zgublja v nedogled.

S prvim svitom pa so že spet na polju, kakor majhne žuželke sredi tolike gline in trav. Še se niso privadili soncu, ki vzide tako nizko, ko da bi se topilo v ravani. Sončne žarke občutijo na obrazu in tilniku, kakor da teko vzporedno z zemljo. Rdeči sij pronica skozi rjasto hrasto-

vo listje. Ponekod stoji samotno drevo, kakor da išče svoj kos puzte, drugod ostanki gozda in dreves, v njih vejah še sedaj svobodno plapolajo konjske grive in sence izginulih ravninskih gozdov in host.

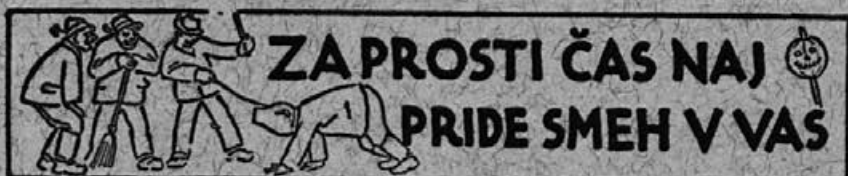
Tobakovišče bo treba posejati s pšenico. Na domačih njivah se je leta in leta drobila ilovica pod njihovimi stopali, oni in polje, polje in oni brez prestanka kakor tok reke. Toda tu se čevelj moravskih mož vtiskuje prvič. Doma je bila zemlja črna in mastna, drugačna.

»Repa, kaj praviš, Tonek?«

»Repa bo morda,« odgovori Tonek preudarno. Nihče mnogo ne govori, morda zategadelj, ker imajo tega že preveč, so utrujeni ter si želijo počitka, ali pa jih v zgodnjem jesenskem soncu preganja sla, da iz nič nekaj ustvarijo. Komu od prejšnjih, ki so stalno živeli na odrejenem kosu zemlje, se je ponudila priložnost, da bi začel popolnoma znova. Toda tile tu so morali daleč in so sedaj tu kot tuji poslanci, v tej dobi velikih izprememb.

Stari Snopek priganja konje, kakor da se je pomladil za deset let. Ogleduje se, da, sedaj je tu. Polagoma so se že privadili pogledov v širjavo, zdaj natančno opazuje vsako malenkost v najožjem krogu. Vidi: marsikaj bo treba tu storiti drugače. Potem pa ta zadeva z akacijami, same jalove akacije, drevesa ali grmičevje, same okacije. Pod hišnimi pristreški in na zidovju visijo rdeče luskaste paprike in venci koruze, no, naj le visijo. Toda poštena jablana, vrsta sliv in podobno, ne tega ni, pa če bi plačal.

(Dalje sledi)

PRODAJALCA GRABELJ MED SEBOJ

Matic in Zore prodajata na sejmu grablje. Matic jih prodaja po pet, Zore pa po tri dinarje.

»Kako ti je mogoče,« pravi Matic, »da lahko tako poceni prodajaš svoje blago? Jaz ukradem ves les, ki ga rabim za grablje, pa ne morem prodajati po taki ceni kakor ti!«

»Neumnež,« mu odgovori Zore, »jaz pa ukradem že izdelane grablje...«

DOBRO STA SE DAJALA

Mati: »Franček, spet si se pretepal z Mihcem. Z očetom pa naj ti kupujeva hlače in srajce.«

Franček: »Sosedovi bodo morali še Mihca.«

NA NABORU

Zdravnik: »Kako se pišete?«

Mladenič Topovec: »Top — top — top —«

Zdravnik: »Že dobro, topništvo!«

NE MARA ŽENE

Župnik: »Kaj naj to pomeni, da že pol leta niste bili pri maši?«

Nagode: »Ker nočem v nebesa.«

Župnik: »Zakaj ne?«

Nagode: »Ker je tam že moja žena.«

NI PRAV RAZUMEL

Zdravnik: »Kaj pijete?«

Bolha: »Najrajši bi frakeljček brinjevca.«

Zdravnik: »In kako spite?«

Bolha: »Takole, gospod zdravnik,« se vleže in zatisne oči.

Razne vrste

ZDRAVILNIH ZELIŠČ

kupuje po najvišjih dnevni cenah

KMETIJSKA DRUŽBA, r. z. z o. z.

v LJUBLJANI

Novi trg 3

Zahtevajte informacije — pošljite vzorce in ponudbe!

Kmetski hranilni in posojilni dom

Telefon številka 28-47 **V LJUBLJANI** Brzojavni »Kmetiskidom«

registrovana zadruga z neomejeno zavezo

Tavčarjeva ulica 1

Račun poštne hranilnice številka 14.257 • Račun pri Narodni banki

●
nove vloge vsak čas razpoložljive obrestuje

po **4^{0/0} - 5^{0/0}**

Za vse vloge nudi popolno varnost

Otvorja tekoče račune

Eskontuje menice. Daje kratkoročna posojila. Izvršuje ostale denarne posle

Zaupajte denar domačemu zavodu!

Ekonom

r. z. z. o. z.

v Ljubljani, Kolodvorska ul. 7

(v lastni hiši)

Telefon interurban 25-06

Dobavlja vse deželne pridelke, kakor: pšenico, rž, ječmen, oves, koruzo, ajdo itd. Mlevske izdelke: pšenični zdrob, pšenično moko, rženo moko, ajdovo moko, koruzno moko, koruzni zdrob, pšenično in koruzno krmilno moko, pšenične otrobe, ješprenj, kašo. — Poljske pridelke: krompir, fižol, zelje, sadje, seno in slamo. Stalna zaloga vseh umetnih gnojil (rud. superfosfata, kalijeve soli, Tomasove žlindre, nitrofoskala, apnenega dušika, čilskega solitra itd.), cementa in drugo. —

Glavno zastopstvo za Slovenijo opekarne »Slovace«, Karlovac, za vse vrste zidne in strešne opeke.